

Minna Joutsen

Harjoitteluympäristö ja opiskelijaohjaus Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimessa opiskelijoiden arvioimana

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Kätilö YAMK

Sosiaali- ja terveysalan johtaminen

Opinnäytetyö

17.11.2017

Tekijä Otsikko	Minna Joutsen Harjoitteluympäristö ja opiskeluohjaus Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimessa opiskelijoiden arvioimana
Sivumäärä Aika	60 sivua + 0 liitettä 17.11.2017
Tutkinto	Kättilö YAMK
Koulutusohjelma	Sosiaali- ja terveysalan ylempi ammattikorkeakoulututkinto
Suuntautumisvaihtoehto	Sosiaali- ja terveysalan johtamisen koulutusohjelma
Ohjaaja(t)	Yliopettaja, Dosentti, THT, Elina Haavisto
<p>Sosiaali- ja terveysalan ammateissa käytännön harjoittelulla on työssä tarvittavien hoitotaitojen oppimisen kannalta keskeinen merkitys. Cles (Clinical Learning Environment Scale) -opiskelijaohjauksen laatumittari on kehitetty alun perin mittaamaan terveydenhoidon opiskelijoiden kliinisen oppimisympäristön laatua, työpaikan työtyytyväisyyttä ja ohjaussuhteen toimivuutta opiskelijan näkökulmasta. Mittari on nykyään käytössä kaikissa suurimmissa sairaanhoitopiireissä. Sen avulla pystytään kehittämään ohjattua harjoittelua ja takaamaan opiskelijoille mahdollisimman hyvät oppimistulokset.</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata sosiaali- ja terveydenhuollon opiskelijoiden arvioita harjoitteluympäristöstä ja opiskelijaohjauksesta Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimen kolmessa eri tulosyksikössä.</p> <p>Opinnäytetyön aineistona on Espoon kaupungin sosiaali- ja terveyspalveluiden kolmessa tulosyksikössä vuonna 2016 opiskelleet opiskelijat, jotka vastasivat Cles-kyselyn avokysymykseen. Aineisto kerättiin anonymisti harjoittelujakson päätyttyä sähköisellä kyselylomakkeella. Avovastauksia saatiin 146 opiskelijalta. Aineisto analysoitiin käyttämällä sekä deduktiivista että induktiivista sisällönanalyysia.</p> <p>Tutkimukseen osallistuneet opiskelijat olivat harjoitteluunsa kokonaisuudessaan tyytyväisiä. He arvioivat ilmapiirin olevan pääsääntöisesti erittäin hyvä ja opiskelijamyönteinen. Opiskelijat olivat harjoitteluunsa kokonaisuudessaan tyytyväisiä. Valtaosa opiskelijoista oli valmis suosittelemaan harjoitteluyksikköään myös muille opiskelijoille. Harjoitteluyksiköt olivat opettavaisia ja niissä oli paljon mielenkiintoisia työtehtäviä ja uutta opittavaa. Ohjaajat olivat motivoituneita ja sitoutuneita ohjaamaan opiskelijaa sekä ohjaus oli pääosin ollut erittäin laadukasta. Kehitettävää oli mm. perehdyttämisessä, palautteen annossa ja ajoittain opiskelijoiden kohtelussa. Oppilaitokset ja opettajat saivat pääsääntöisesti negatiivista palautetta opiskelijoilta.</p> <p>Tutkimuksesta saatuja tuloksia voi käyttää hyödyksi opiskelijaohjauksen kehittämisessä opiskelijoita ohjaavissa harjoitteluyksiköissä Espoon kaupungin sosiaali- ja terveyspalveluiden tulosyksiköissä.</p>	
Avainsanat	opiskelijaohjaus, oppimisympäristö, käytännön harjoittelu

Author(s) Title	Minna Joutsen Learning environment and student supervision in City of Espoo's social and health care services as evaluated by students
Number of Pages Date	60 pages + 0 appendices 17.11.2017
Degree	Midwife, Master of Health care
Degree Programme	Master Degree in Health Care and Social Services
Specialisation option	Leadership in Health Care and Social Services
Instructor(s)	Principal lecturer, PhD, Adjutant Professor Elina Haavisto
<p>Practical training in social and health professions has an essential meaning in learning nursing skills. The Cles (Clinical Learning Environment Scale) quality scale has been developed to measure the quality of the clinical learning environment for the students of healthcare, job satisfaction and student supervision from the student's point of view. The scale is now in use in all major hospital districts. The student supervision quality scale enables us to develop practical training and guarantee students the best possible learning outcomes.</p> <p>The purpose of the thesis is to describe the social and health care students' evaluation of the learning environment and student supervision in three different units of the City of Espoo's social welfare and health care.</p> <p>The thesis is based on the students studying in the three units of the Social and Health Services of Espoo in 2016 who responded to the open question of the Cles questionnaire. The material was collected anonymously after the internship period by an electronic questionnaire. The material was analyzed using both deductive and inductive content analysis.</p> <p>Earlier research shows that students consider positive atmosphere during their practical training as an important factor in the success of the internship period (Papp et al. 2003). Students in the City of Espoo's Social and Health Services estimate that the atmosphere is mostly very good and student-friendly. The students were very satisfied with their practical training. Most of the students were willing to recommend their training unit to other students as well. The training units were instructive and had many interesting job assignments and new learning opportunities. The supervisors were motivated and committed in guiding the student, and the supervision was largely of high quality. Further development is needed for example in induction, feedback, and occasionally student treatment. Educational institutions and teachers received negative feedback from the students as a rule.</p> <p>The results of the research can be utilized for developing student supervision in practical training units.</p>	
Keywords	student supervision, learning environment, practical training

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat	3
2.1	Harjoittelun oppimisympäristö	3
2.2	Opiskelijaohjaus	4
2.3	Ohjausroolit käytännön harjoittelussa	6
3	Tutkimuksen tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset	8
4	Tutkimusaineisto ja menetelmät	9
4.1	Aineisto	9
4.2	Aineiston keruu	15
4.3	Aineiston analyysi	16
5	Tulokset	22
5.1	Harjoitteluympäristö ja opiskelijaohjaus Vanhusten palveluiden tulosityksikössä 22	
5.2	Harjoitteluympäristö ja opiskelijaohjaus Perhe- ja sosiaalipalveluiden tulosityksikössä	33
5.3	Harjoitteluympäristö ja opiskelijaohjaus Terveyspalveluiden tulosityksikössä	40
7	Pohdinta	47
7.1	Luotettavuus	47
7.2	Eettiset kysymykset	49
7.3	Tulosten tarkastelu	50
7.4	Jatkotutkimusehdotukset	56
	Lähteet	57
	Liitteet	

1 Johdanto

Sosiaali- ja terveysalan ammatillisissa koulutuksissa työelämässä tapahtuvalla harjoittelulla on keskeinen rooli ammattien käytännönläheisyyden vuoksi. Käytännön harjoittelu on osana kaikissa sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ammatillisissa- ja ammattikorkeakouluopinnoissa. Esimerkiksi suomalainen sairaanhoitajakoulutus (AMK), joka on laajuudeltaan 210 opintopistettä ja sisältää lähes puolet eli 90 opintopistettä ammattitaitoa edistävää käytännön harjoittelua. Opinnäytetyönä toteutetaan 15 op harjoittelusta. Koulutusyksiköt ovat vastuussa siitä, että opetus sosiaali- ja terveysalalla vastaa sille asetettuja säädöksiä ja vaatimuksia. (OPM 2006:70). Harjoittelujaksolla opiskelija pääsee soveltamaan koulussa opittua teoretietoa käytännön työelämään, ja työssä tarvittavat taidot opitaan pääasiassa erilaisissa sosiaali- ja terveydenhuollon työyhteisöissä. (Saarikoski– Leino-Kilpi– Kaila 2009.) Sosiaali- ja terveysalan opiskelua ohjataan Euroopan parlamentin ja neuvoston toimesta sekä Suomessa kansallisesti lainsäädännöllä. Niiden mukaan vaatimuksena on kliinisten opintojen yhdistäminen akateemiseen tietoon. (OPM 2006: 6, 70; Saarikoski 2002: 48). Terveydenhuollon organisaatioita taas ohjaavat monet oikeudelliset, eettiset ja moraaliset normit, sekä kansainväliset sopimukset. (STM 2004: 16.)

Opiskelijat arvostavat opinnoissaan korkealle laadukasta harjoittelua (Papp – Markkanen – von Bonsdorff 2003.), ja opiskelijaa tukeva oppimisympäristö onkin korvaamaton tarvittavien oppimisprosessien takaamiseksi. Harjoittelujaksojen osuus sosiaali- ja terveysalan ammatillisissa koulutuksissa on suuri, ja siksi hyvä ja laadukas opiskelijaohjaus on tärkeää. Onnistunut ja laadukas opiskelijaohjaus takaa tulevaisuudessa osaajia sosiaali- ja terveydenhuoltoalalle. Laadukkaalla oppimisympäristöllä tarkoitetaan turvallista harjoitteluympäristöä, jossa on mahdollisimman monipuolisia oppimistilanteita. Turvallisella oppimisympäristöllä pystytään tukemaan myös opiskelijan ammatillista kehittymistä. Oppimisympäristön ja opiskelijaohjauksen laadun arviointiin kehitetyn Cles-mittarin avulla pystytään takaamaan mahdollisimman hyvät oppimistulokset ja mittaria käytetäänkin opiskelijaohjauksen laadun mittaamiseen laajasti useissa harjoitteluyksiköissä. (Saarikoski 2002).

Cles (Clinical Learning Environment and Supervision- scale) -opiskelijaohjauksen laatumittari on kehitetty alun perin mittaamaan terveydenhoidon opiskelijoiden kliinisen oppimisympäristön laatua, työpaikan työtyytyväisyyttä ja ohjaussuhteen toimivuutta opiskelijan näkökulmasta. (Saarikoski 2002). Mittari on nykyään käytössä kaikissa suurimmissa sairaanhoitopiireissä. Suurista kaupungeista mm. Turku, Vaasa ja Espoo ovat ottaneet mittarin käyttöön terveystalvelujen lisäksi myös sosiaalitalveluissa ja CLES -opiskelijaohjauksen laatumittarilla kerätään harjoittelijapalautetta sosiaalialan opiskelijoilta. Turun kaupungilla mittari on käytössä myös varhaiskasvatuksessa. Vuonna 2016 Cles –opiskelijaohjauksen laatukselyyn vastasi reilut 17 500 opiskelijaa valtakunnallisesti 48 organisaatiosta (Meretoja 2017). Vastaaajista noin 20% opiskeli jotain muuta kuin sairaanhoitajan, lähihoitajan tai terveydenhoitajan tutkintoa.

Tulosityksikköpohjainen organisaatiorakenne, johon kuuluvat Vanhusten palveluiden tulosityksikkö, Perhe- ja sosiaalitalveluiden tulosityksikkö, sekä Terveystalveluiden tulosityksikkö, mahdollistaa yhteisten toimintamallien hyödyntämisen ja käyttöönnoton, kuten yhteisen opiskelijanohjauksen laatumittarin Cles+T:n. Kaikissa tulosityksiköissä työskentelee ja harjoittelee sekä terveydenhoidon että sosiaalialan työntekijöitä ja opiskelijoita.

Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata sosiaali- ja terveydenhuollon opiskelijoiden arvioita harjoitteluympäristöstä ja opiskelijaohjauksesta Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimen kolmessa eri tulosityksikössä. Tavoitteena on tuottaa tietoa, jonka avulla voidaan edistää laadukasta opiskelijaohjausta Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimessa.

2 Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat

2.1 Harjoittelun oppimisympäristö

Oppimisympäristöllä tarkoitetaan yleisesti paikkaa tai tilaa, yhteisöä tai toimintakäytäntöä, jossa käytännön oppiminen tapahtuu. Kokonaisuutena se edistää oppimista ja koostuu fyysisestä, kulttuurisesta ja sosiaalisesta toimintaympäristöstä. Opiskelu ja oppiminen tapahtuvat tuon kokonaisuuden sisällä ja laadukkaalla oppimisympäristöllä on merkittävä vaikutus oppimiseen. Perinteisestä luokkahuoneesta tapahtuvasta opetuksesta kliinisen oppimisympäristön erottaa oppijan oman aktiivisuuden korostuminen, sekä itseohjautuvuus opiskeluun. (OPM 2004: 11.)

Oppimisympäristöä on vaikeampi kontrolloida kuin luokkahuonetta oppimisympäristönä, joka on ennalta suunniteltu ja hyvin kontrolloitu. Harjoittelussa oppiminen tapahtuu todellisten potilastilanteiden ehdoilla, jolloin oppiminen on aktiivisempaa kuin perinteisessä kouluympäristössä. Opiskelijat arvostavat harjoittelujaksoja korkealle ja odottavat harjoittelun todellisten potilaskontaktien sekä niissä toimimisen syventävän aiemmin koulussa omaksuttua teoretietoa. (Papp ym. 2003.)

Ilmapiirin ja oppimisympäristön merkitystä oppimisprosessiin on tutkittu paljon viimeisen 30-vuoden aikana. Valtaosassa näistä tutkimuksista oppimisympäristöä on tarkasteltu opiskelijan näkökulmasta, muita tutkittuja näkökulmia ovat mm. opettajan ja hoitohenkilökunnan näkökulmat. (Saarikoski– Leino-Kilpi 2002) Oppimisympäristöllä ja sen ilmapiirillä on merkittävä vaikutus opiskelijan oppimiseen ja viihtymiseen kliinisellä harjoittelujaksolla. Papp ym. 2003.) Laadukkaan oppimisympäristön tunnusmerkkejä ovat riittävä haasteellisuus, päämääräsuuntuneisuus ja todenmukaisuus. Opiskelijat haluavat saada palautetta harjoittelustaan ja oppimisympäristön tulisi tarjota opiskelua edistävää vuoropuhelua jatkuvasti jakson aikana. Oppimisprosessin kehittyminen vaatii jatkuvaa reflektointia ja seuranta opiskelejan ja ohjaajan välillä. Työyhteisöön hyväksyminen ja tasavertaisuuden sekä turvallisuuden tunteen kokeminen mainitaan tärkeimpinä positiivisen ilmapiirin ominaisuuksina. Ilmapiirin tulisi olla opiskelijaa kannustava ja myönteinen, opiskelijat tulisi myös ottaa mukaan työpaikan sosiaaliseen kanssakäymiseen. (Mikkelsen ym. 2004.) Jotta ohjaaminen olisi laadukasta, tulisi työpaikka ohjaajien kouluttautua ja panostaa ohjaukseen. Oppimisympäristön tulisi tarjota opiskelijalle tarpeeksi haasteita ja uusia oppimiskokemuksia ja opiskelijat olisi hyvä ottaa mukaan ongelmanratkaisuun.

Opiskelijan päästäminen osaksi hoitotiimiä luo hyväksyvää ilmapiiriä. Turvallisessa ja luottamuksellisessa oppimisympäristössä löytyy tilaa myös opiskelijan kysymyksille, virheiden tekeminen hyväksytään osana oppimisprosessia ja opiskelija pystyy harjoittelemaan ammatillista roolia turvallisesti. (Luojaus 2011: 27; OPM 2004:11; Saarikoski 2002: 18.)

2.2 Opiskelijaohjaus

Sosiaali- ja terveysalan työyksiköissä tapahtuva ohjattu harjoittelu kuuluu olennaisena osana sosiaali- ja terveysalan ammatilliseen koulutukseen. Opiskelijaohjauksessa yhteistyötä tekevät oppilaitokset, työelämän harjoitteluyksiköt ja opiskelija. Näiden kolmen laadukas yhteistyö on keskeistä ohjauksen onnistumiselle ja niiden välisen yhteistyön kehittäminen on tärkeää. (OPM 2006: 14). Opiskelijaohjauksella käytännön harjoittelussa tarkoitetaan ohjaajan ja opiskelijan välistä vuorovaikutuksellista, tavoitteellista ja aktiivista toimintaa ohjaustilanteissa. Sen tavoitteena on opettaminen ja oppiminen sekä opiskelijan ammatillisen kehittymisen mahdollistuminen. Opiskelijaohjauksen avulla opiskelijat perehdytetään käytännön työhön niin, että he voivat soveltaa koulussa opitun teorian käytäntöön. Opiskelijaohjauksen tarkoituksena on, että opiskelija kasvaa vastuulliseksi ammattilaiseksi ja saavuttaa tarvittavat valmiudet ammatissa toimimiseen. (Saarikoski 2002: 14-16). Sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden harjoittelun ohjaajana voi toimia sellainen henkilö, jolla on ammattiin vaadittava koulutus, ja joka on ammattitaidollisesti ja työkokemuksellisesti pätevä. (Valtioneuvoston asetus ammatillisesta peruskoulutuksesta 811/1998). (www.finlex.fi)

Hyvä ja laadukas opiskelijaohjaus edellyttää ohjaajalta ammatillista vastuuta sekä opiskelijan yksilöllisten oppimisvalmiuksien ja lähtötason tunnistamista, jolloin ohjaaja pystyy parhaiten tukemaan opiskelijan oppimista ja itseohjautuvuuden kasvua. Opiskelijan oppimisen ja ohjauksen tavoitteiden sisäistämisen tulee olla lähtökohtana opiskelijaohjaukselle. Opiskelijaohjauksen tulisi olla opiskelijalähtöistä ja ohjaajan tehtävänä on auttaa opiskelijaa asettamaan tavoitteet harjoittelujaksolle. (Luojaus 2011: 26). Suunnitelmallisen ohjaamisen avulla tavoitteena on auttaa opiskelijaa tunnistamaan omat henkilökohtaiset oppimistarpeensa ja toimimaan erilaisissa tilanteissa käytännön työssä. Opiskelujakson tavoitteet on määritelty opetussuunnitelmassa ja ne ohjaavat hyvää opiskelijaohjausta. Oppimista tukevan opiskelijaohjauksen toteutuminen vaatii sosiaali- ja terveydenhuoltoalan oppilaitosten ja työelämän organisaatioiden välistä joustavaa yhteistyötä ja yhteisesti sovittuja pelisääntöjä opiskelijaohjauksen tavoitteista

ja toimintamalleista. Tähän pyritään muun muassa järjestämällä opiskelijaohjaukskoulutuksia opiskelijoita harjoittelussa ohjaaville työntekijöille. (Frisk 2010: 6-8; Kolehmainen 2004: 22.)

Opiskelijaohjauksen yksi tärkeä osa-alue on palautteen ja arvioinnin antaminen opiskelijalle harjoittelujakson aikana. Arvioinnin tulisi olla jatkuvaa ja koko harjoittelujakson ajan tapahtuvaa palautteen antoa. Kun palaute on rakentavasti annettu ja ohjaavaa, vahvistaa se opiskelijan itsetuntoa ja motivaatiota sekä tukee opiskelijan ammatillista kasvua. (Meretoja ym. 2006). Lain mukaan opiskelijalla on oikeus saada palautetta (Valtioneuvoston asetus ammatillisesta peruskoulutuksesta 811/1998: § 10), ja opiskelijalla tulisi olla mahdollisuus monipuoliseen ja tarpeeksi usein tapahtuvaan työskentelyyn ja oppimisen arviointiin. (Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017: §51). Palaute ja arviointi voi olla suullista tai kirjallista ja niiden antamisen periaatteiden tulee olla työyksikössä yhtenäiset kaikille opiskelijoille. Palautteen ja arvioinnin antamisen olisi hyvä tapahtua suhteessa opiskelijan asettamiin tavoitteisiin. (STM 2004: 38; www.finlex.fi)

Opiskelijaohjauksen haasteena sosiaali- ja terveysalalla ovat suuret opiskelijamäärät, opiskelijaohjaajien epäsäännölliset työajat ja hoitajien suuri vaihtuvuus osastoilla. Tästä voi seurata mm. se, että palautteessa ja arvioinnissa saattaa esiintyä hajanaisuutta. (Saarikoski 2002: 54). Monesti opiskelijat ovat hyvin joustavia, sillä tiedostavat, että opiskelijaohjaukseen käytettävät resurssit ovat rajalliset. Opiskelijan kannalta on erittäin epätoivottavaa sellainen oppimisympäristö, jossa oppimistilanteiden suunnittelu ja henkilöstön tuki puuttuu. (Papp ym. 2003.) Sairaanhoidajat kokevat haasteellisena opiskelijoiden yksilöllisen tukemisen ja läsnäolon, lisäksi palautteen antaminen koetaan vaikeaksi opiskelijaohjauksessa. (Vuorinen – Meretoja- Eriksson 2005.)

Organisaatioissa seurataan opiskelijaohjauksen laatua systemaattisesti ja sillä on merkittävä työvoimapoliittinen vaikutus. Tämän vuoksi opiskelijaohjauksen jatkuva kehittäminen on tärkeää. Oppimisympäristön ja opiskelijaohjauksen laatua voidaan arvioida Saarikosken (2002) kehittämän Cles-mittarin avulla ja sitä käytetäänkin laajasti opiskelijaohjauksen laadun mittaamiseen useissa harjoitteluyksiköissä. (Saarikoski 2002). Opiskelijoiden antaman palautteen avulla työyksiköillä ja organisaatioilla on mahdollisuus kehittymiseen ja palautteita voidaan hyödyntää tuomalla tieto henkilöstön tietoon. (STM 2004: 38). Harjoitteluun tulevat opiskelijat ovat vapaita työyhteisön tapa- ja työkuulttuurin vaikutuksesta, lisäksi heillä on usein myös vertailukohtia ja kokemusta erilaisista käytännöistä ja oppimisympäristöistä. Opiskelijapalautteista saatu tieto on

työyksiköille arvokasta ja sen avulla yksiköt saavat palautetta vahvuuksistaan ja kehitysalueistaan. (Severinsson – Sand 2010; Mikkelsen- Kyrkjebo – Hage 2004.)

2.3 Ohjausroolit käytännön harjoittelussa

Opiskelijaohjauksessa voidaan todeta olevan erilaisia opiskelijan harjoittelua ohjaavia ja tukevia rooleja, joita ovat harjoittelun ohjaaja, osaston esimies ja opettaja. *Harjoittelun ohjaajalla* on todettu olevan merkittävä rooli turvallisen ja toimivan oppimisympäristön luomisessa. Tavallisin muoto kliinisessä harjoittelussa on yksilöohjaus ja ohjauksesta vastaavat hoitotyöntekijät oman työnsä ohella. Yksilöohjaukseen painottuneessa harjoittelun ohjauksessa koko työyhteisö kuitenkin osallistuu opiskelijaohjaukseen. (Saarikoski – Leino-Kilpi – Kaila 2009.) Opiskelijaohjaus vaatii ohjaajalta tietoa erilaisista oppimistyyleistä ja- strategioista, edellyttää pedagogisia taitoja ja taitoa antaa rakentavaa palautetta. Opiskelijat kokevat omaohjaajasuhteen merkittävimpanä yksittäisenä tekijänä, joka vaikuttaa heidän kokemuksiinsa positiivisesta oppimisympäristöstä. Lähtökohtaisesti opiskelijat odottavat ohjaajiltaan myötätuntoa, tukea, hyväksyntää ja eettistä toimintaa. (Papp ym. 2003). Ohjaussuhteella voi olla kauaskantoinen vaikutus ja sen vuoksi ohjaustehtävään tulisi suhtautua arvostavasti. Omaohjaaja suhteessa ohjaajan antama palaute ja tuki ovat tärkeimpiä opiskelijan kokonaistyytyväisyyteen vaikuttavia tekijöitä harjoitusjaksolla. Myös opiskelijan päätöksentekotaitojen kehittymiselle ja ammatillisen identiteetin kehittymiselle ohjaussuhteella on suuri merkitys. Omaohjaaja nähdäänkin monesti ammatillisena roolimallina. (Midgley 2006; Saarikoski – Leino-Kilpi – Kaila 2009.)

Osaston esimies osallistuu yleensä vain harvoin opiskelijan konkreettiseen ohjaustyöhön, mutta hänellä on silti merkittävä rooli laadukkaan oppimisympäristön luomisessa ja opiskelijatyytyväisyyden lisäämisessä. Laadukkaalle oppimisympäristölle on tunnusomaista sellainen johtamiskulttuuri, jossa osastonhoitaja luo omalla esimerkillään ja arvoillaan osastolleen positiivisen opiskelijoita arvostavan hoitotyön kulttuurin ja opiskelijoiden oppimistarpeet huomioivan asenteen. (Saarikoski 2002: 54; Severinsson ym. 2010.) Koko työyhteisön tulisi olla sitoutunut opiskelijaohjaukseen ja siihen tulisi valmistautua huolellisesti. (Henderson– Twentyman– Eaton– Creedy– Stapleton- Lloyd 2009.) Saarikoski esittää tutkimuksessaan (2002) osaston johdon keinoja laadukkaan opiskelijaohjauksen takaamiseksi. Näistä yksi merkittävin on riittävien resurssien turvaaminen osastolla. Minimiresursseilla kamppaileva osasto ja ylikuormittunut henkilökunta vaarantavat hyvän hoidon, vaikeuttavat opiskelijaohjauksen laadun kehittymistä sekä vaikuttavat negatiivisesti opiskelijoiden oppimiskokemukseen.

Resurssien oikein suuntaamisella ja opiskelijaohjauksen suunnittelulla voidaan vaikuttaa ohjauksen onnistumiseen. Opiskelijoita ei milloinkaan tulisi käyttää työvoimana ja osastonjohdon tulisi osata mitoittaa opiskelijamäärä henkilökunnan ja oppimistilanteiden mukaan. (Saarikoski 2002)

Henkilökunnan kouluttaminen opiskelijaohjaukseen on osasto esimiehen vastuulla. Opiskelijaohjaajien ohjausvalmiuksien sekä ammattitaidon lisääminen ja päivittäminen on kaikkien etu, ja henkilöstön kouluttautuminen parantaa opiskelijaohjauksen tasoa osastolla. Esimiehen tehtävänä on järjestää opiskelijaohjaus osastolla niin, että ohjaajat eivät ylikuormitu ja henkilökunnan näkökulma, ohjaajien vaihtuvuus ja ohjaustaidot tulee huomioitua. (Henderson ym. 2009.) Laadukkaalla opiskelijaohjauksen suunnittelulla on merkittävä vaikutus opiskelijatytyväisyyden lisäksi myös ohjaajien työmotivaatioon ja -tyytyväisyyteen sekä työyksikön houkuttelevuuteen tulevaisuuden työpaikkana. (Kilcullen 2007.) Osastoilla joilla on omaksuttu vahva yhteistoiminnanmalli, on arvioitu olevan vastaanottavaisempi asenne opiskelijoihin. (Saarikoski 2002; Vuorinen – Meretoja – Eriksson 2005.)

Oppilaitoksen opettajalla on merkittävä rooli ja vastuu koulutus- ja harjoitteluyksiköiden välisessä yhteistyössä. Opettajan tulee huolehtia, että opiskelijalla on samanlaiset käsitykset ohjauksen opintosuunnitelman mukaisista tavoitteista kuin harjoitteluyksiköllä. Säännöllinen yhteydenpito opiskelijaan harjoittelujakson aikana on opettajan vastuulla. (STM 2004.) Oppilaitosten ja harjoitteluyksiköiden välisen yhteistyön lisääminen on mahdollistaa sen, että opiskelijaohjaajat saavat tarpeeksi tukea ohjaamiseen. Lisäksi opiskelijatytyväisyys paranee oppilaitosten ja harjoitteluyksiköiden kommunikaation ja yhteistyön paranemisen myötä. Nykypäivänä tavallisin opiskelijan ja opettajan välinen tapaamistiheys on 1-2 kertaa harjoittelujakson aikana. (Saarikoski ym. 2009.) Saarikosken, Kailan ja Leino-Kilven (2009) tutkimuksessa vertailtiin hoitajaksi opiskelevien kokemuksia harjoitteluympäristöstä kymmenen vuoden ajan. Tutkimuksessa ilmeni, että opettajan rooli opiskelijan harjoittelun ohjauksessa on pienentynyt viimeisten vuosien aikana. Tämä saattaa olla yksi selittävä tekijä sille, miksi opiskelijat näkevät harjoittelun ohjaajan merkittävämpänä ammatillisena roolimallina kuin opettajan nykypäivänä, eikä opettajan roolia enää pidetty kovin merkittävänä osana kliinistä harjoittelujaksoa. (STM 2004; Papp ym. 2003.)

Harjoittelujakson aikana opettajan osallistuminen palautekeskusteluun lisää opiskelijatytyväisyyttä, huolimatta siitä, että opettaja ei ole henkilökohtaisesti läsnä harjoittelun aidoissa potilaskontakteissa. Koska opiskelijatytyväisyys on suoraan verrattavissa ohjaustapaamisten määrään, olisi tärkeää hyödyntää uutta tekniikkaa opettajan linkittämiseksi työyhteisöön jakson aikana. (Saarikoski ym. 2009.) Harjoittelujakson opiskelijatytyväisyyttä lisää se, että opettajan opettama teoretieto vastaa käytännön harjoittelun vaatimuksia ja sitä pidetäänkin oppimisen kannalta oleellisimpana opettajaan liittyvänä seikkana. (Papp ym. 2003.) Opettajan rooli koetaan tärkeänä myös harjoittelujakson ongelmien ratkaisijana, tarpeeksi haastavien oppimiskokemusten mahdollistajana ja harjoittelujaksojen koordinoijana. Opettaja yleensä ymmärtää opiskelijan oppimistavoitteet ja odotukset harjoittelujaksoa kohtaan mahdollisesti harjoittelussa olevaa omaa ohjaajaa paremmin. Tutkimusten mukaan opettaja voi myötävaikuttaa omalla tietotaidollaan ja kokemuksellaan vahvistavasti opiskelijan ammatilliseen identiteettiin. (Gillespie 2001, Papp ym. 2003.)

3 Tutkimuksen tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata sosiaali- ja terveydenhuollon opiskelijoiden arvioita harjoitteluympäristöstä ja opiskelijaohjauksesta Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimen kolmessa eri tuloyksikössä: Vanhustenpalveluiden tuloyksikössä, Perhe- ja sosiaalipalveluiden tuloyksikössä sekä Terveyspalveluiden tuloyksikössä.

Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa tietoa, jonka avulla voidaan edistää laadukasta opiskelijaohjausta Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimessa.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

1. Minkälaiseksi opiskelijat arvioivat harjoitteluympäristön?
2. Minkälaiseksi opiskelijat arvioivat opiskelijaohjauksen?

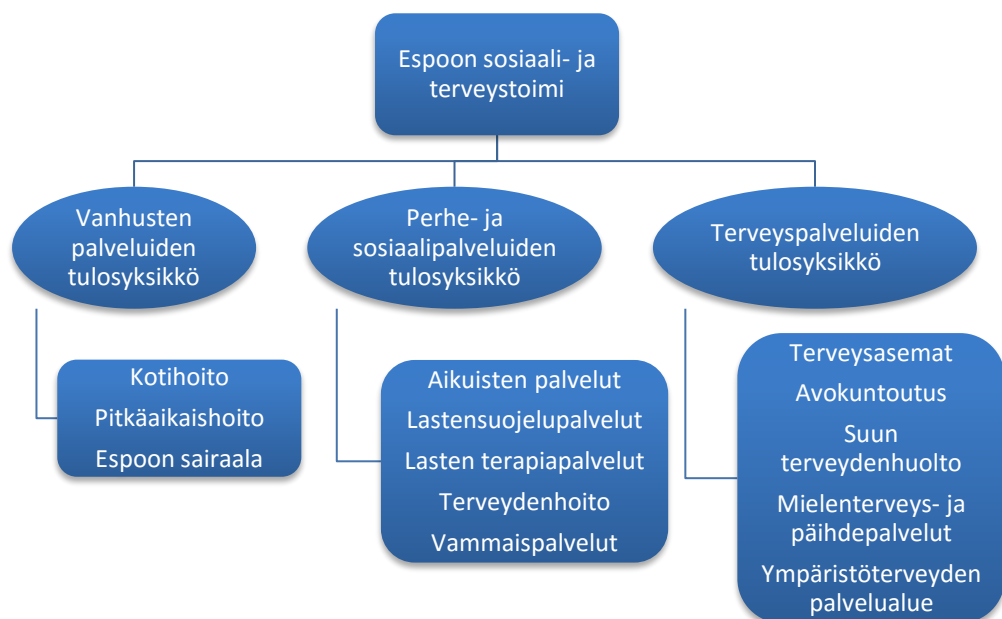
4 Tutkimusaineisto ja menetelmät

Opinnäytetyö toteutetaan laadullisena tutkimuksena, sillä pyrkimys on löytää aineiston avovastauksista toimintatapoja, samanlaisuuksia tai eroja. Tavoite on myös ymmärtää tutkittavaa ilmiötä sekä löytää sellaista uutta tietoa, jolla Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystulosten tulostyöskiköt pystyisivät kehittämään opiskelijaohjausta.

Laadullisessa tutkimuksessa yksi erityispiirre on se, että ihminen on sekä tutkimuksen kohteena että tutkijana. Tällöin se miten tutkija käsittää tutkimaansa, vaikuttaa merkittäväällä tavalla koko tutkimukseen, jolloin kysymys tutkimuksen lähtökohdista nousee erityisen tärkeäksi. Laadullista tutkimusta voidaan tehdä erilaisin traditoin, lähestymistavoin sekä aineistonkeruu- ja analyysimenetelmin ihmisen ja hänen elämänsä tutkimiseksi. Laadullisessa tutkimuksessa keskiöön nousevat eritavoin ilmenevät merkitykset. (Hirsjärvi- Remes- Sajavaara 2010: 160 – 165.)

4.1 Aineisto

Opinnäytetyön aineistona on Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystulosten kolmessa tulostyksikössä opiskelleet opiskelijat. Espoossa sosiaali- ja terveystulosten toimialaan kuuluu kolme tulostyksikköä: Vanhusten palvelut, Perhe- ja sosiaalipalvelut sekä Terveystulosten (kuvio 1). Näissä kaikissa työskentelee sekä terveydenhuollon että sosiaalihuollon henkilöstöä.

Kuvio 1. Espoon sosiaali- ja terveystulosten tulostyksiköt ja palvelualueet

Opiskelijoita koko tulosalueella oli vuonna 2016 yhteensä 796, joista sähköiseen Cles+T-kyselyyn vastasi 35 % (n=281) (taulukko 2.). Avokysymykseen vastasi Cles+T-kyselyyn vastanneista opiskelijoista 52% (n= 146) (taulukko 5.). Koska avokysymykseen vastanneita opiskelijoita ei oltu eroteltu koko Cles+T-kyselyyn vastanneista opiskelijoista työelämäohjaajalta saadussa aineistossa, on aineiston kohderyhmän kuvailuun käytetty kaikkia Cles+T- kyselyyn vastanneita 281 opiskelijaa. Harjoittelussa olleet opiskelijat opiskelivat mm. sairaanhoitajan, lähihoitajan, sosionomin, terveydenhoitajan, kättilön, ensihoitajan, toimintaterapeutin, fysioterapeutin koulutusta. Tulosityksiköissä oli opiskelijoita niin yliopistoista, ammattikorkeakouluista kuin toisen asteen oppilaitoksista (taulukko 3.). Opiskelijoiden harjoittelujaksot kestivät 1- 8 viikkoa tai pitempään.

Taulukko 1. Vuonna 2016 tulosalueella harjoittelussa olleet opiskelijat ja Cles+T-kyselyyn vastanneet opiskelijat

Tulosityksikkö	Opiskelijoita f (%) n=796	Cles+T- kyselyyn vastanneet opiskelijat f (%) n=281
Vanhusten palvelut	545 (68%)	186 (66%)
Perhe- ja sosiaalipalvelut	188 (24%)	59 (21%)
Terveyspalvelut	63 (8%)	36 (13%)

Vanhusten palveluiden tulosityksikössä oli harjoittelussa eniten opiskelijoita verrattuna muihin tulosityksiköihin (68%). (Taulukko 1.) Suurin osa eli 66% tulosityksikön opiskelijoista opiskeli toiseen asteen oppilaitoksissa (taulukko 3.). Vanhusten palveluiden tulosityksikön opiskelijoista Cles+T-kyselyyn vastasi 34%. (Taulukko 2.).

Taulukko 2. Vuonna 2016 tulosalueella harjoittelussa olleiden opiskelijoiden Cles+T-kyselyn vastausprosentit tulosityksiköittäin

Tulosityksikkö	Opiskelijoita f n=796	Cles+T- kyselyyn vastanneet opiskelijat f n=281	Tulosityksikkökohtaiset vastausprosentit %
Vanhusten palvelut	545	186	34%
Perhe- ja sosiaalipalvelut	188	59	31%
Terveyspalvelut	63	36	57%
Yhteensä kaikki	796	281	35% koko tulosalue

Perhe- ja sosiaalipalveluiden tulosityksikössä oli harjoittelussa 24% kaikista tulosalueen opiskelijoista (taulukko 1.) Suurin osa eli 66% tulosityksikön opiskelijoista opiskeli ammattikorkeakouluissa (taulukko 3.). Tulosityksikössä opiskeli 33 yliopisto-opiskelijaa, mikä on selkeästi enemmän kuin muissa tulosityksiköissä. Opiskelijoista Cles+T-kyselyyn vastasi 31%. (Taulukko 2.).

Taulukko 3. Tulosalueella harjoitelleiden opiskelijoiden oppilaitokset tulosityksiköittäin

Tulosityksikkö	Yliopistot f (%) n=37	Ammatti- Korkeakoulut f (%) n=352	Toisen asteen oppilaitokset f (%) n=407	Yhteensä f (%) n=796
Vanhusten palvelut	2 (1%)	183 (33%)	360 (66%)	545 (68%)
Perhe- ja sosiaalipalvelut	33(18%)	124 (66%)	31 (16%)	188 (24%)
Terveyspalvelut	2 (3%)	45 (71%)	16 (26%)	63 (8%)

Terveyspalveluiden tulosityksikössä oli vuonna 2016 harjoittelussa 63 opiskelijaa, joka on vähiten 8% koko tulosalueen opiskelijoista (taulukko 1.). Suurin osa eli 71% tulosityksikön opiskelijoista opiskeli ammattikorkeakouluissa (taulukko 3.). Terveyspalveluiden tulosityksikön opiskelijoista Cles+T-kyselyyn vastasi 57% (taulukko 2.).

Taulukko 4. Cles-kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden oppilaitokset tulosityksiköittäin

Tulosityksikkö	Yliopistot f (%)	Ammatti- Korkeakoulut f (%)	Toisen asteen oppilaitokset f (%)	Yhteensä f (%)
Vanhusten palvelut	2 (1%)	94 (51%)	90 (48%)	186 (66%)
Perhe- ja sosiaalipalvelut	1 (2%)	49 (83%)	9 (15%)	59 (21%)
Terveyspalvelut	0 (0%)	29 (81%)	7 (19%)	36 (13%)

Cles+T-kyselyyn vastanneita opiskelijoita koko tulosalueella oli 281, joista suurin osa 66% opiskeli Vanhusten palveluiden tulosyksikössä (taulukko 1.). Vanhusten palveluiden tulosyksiköstä puolet 51% Cles+T-kyselyyn vastanneista opiskeli ammattikorkeakouluissa ja 48% toisen asteen oppilaitoksissa. (Taulukko 4.) Perhe- ja sosiaalipalveluiden tulosyksiköstä Cles+T-kyselyyn vastanneista opiskelijoista suurin osa 83% opiskeli ammattikorkeakouluissa, yliopistoissa opiskelevista 33 opiskelijasta 1 opiskelija oli vastannut Cles+T-kyselyyn (taulukko 4.). Terveyspalveluiden tulosyksiköstä Cles+T-kyselyyn vastanneista opiskelijoista suurin osa 81% opiskeli ammattikorkeakouluissa (taulukko4.). Koko tulosalueen kaikissa tulosyksiköissä Cles+T-kyselyyn vastanneista opiskelijoista suurin osa 61% opiskeli ammattikorkeakouluissa.

Taulukko 5. Cles+T-kyselyn avokysymykseen vastanneet opiskelijat tulosyksiköittäin

Tulosyksikkö	Cles+T -kyselyyn vastanneet opiskelijat f	Avokysymykseen vastanneet opiskelijat f (%)
Vanhusten palvelut	186	99 (53%)
Perhe- ja sosiaalipalvelut	59	27 (46%)
Terveyspalvelut	36	20 (56%)
Yhteensä	281	146 (52% koko tulosalue)

Vanhusten palveluiden tulosyksikössä Cles+T-kyselyyn vastanneista opiskelijoista (n=186) 53% vastasi avokysymykseen. (taulukko 5.) Cles+T-kyselyyn vastanneista yli puolet (55%) oli 24- vuotiaita tai nuorempia. Aikaisempi tutkinto oli vain 35%:lla. Opiskelijoista suurin osa oli 2. lukuvuoden opiskelijoita (41%). Valtaosa Cles+T-kyselyyn vastanneista opiskeli joko lähihoitajaksi (48%) tai sairaanhoitajaksi AMK (33%). Ne jotka opiskelivat muuta tutkintoa, opiskelivat puheterapeutiksi FM, musiikkiterapeutiksi tai geronomiksi AMK. Tyypillisimmillään harjoittelujakso kesti 3-7 viikkoa. (Taulukko 6.)

Taulukko 6. Vanhusten palveluiden tulosityksikön Cles+T-kyselyyn vastanneet opiskelijat (n= 186)

Taustamuuttuja	f	%
Ikä		
1 <20-24v	103	55
2 25-34v	48	26
3 35-44v	19	10
4 45-50v tai yli	16	9
Aikaisempi ammatillinen tutkinto?		
- Kyllä	66	35
- Ei	120	65
Opiskelijan tämän hetkinen lukuvuosi		
1. Lukuvuoden	57	31
2. Lukuvuoden	77	41
3. Lukuvuoden	43	23
4. Lukuvuoden	7	4
5. Lukuvuoden tai yli	2	1
Opiskeltava tutkinto		
Sairaanhoitaja AMK	61	33
Terveystenhoitaja AMK	14	7
Kättilö AMK	3	2
Ensihoitaja AMK	1	1
Toimintaterapeutti AMK	3	2
Fysioterapeutti AMK	8	4
Lähihoitaja	90	48
Muu	6	3
Harjoittelujakson kesto		
2 vkoa tai alle	4	2
3 vkoa	27	14
4 vkoa	34	18
5 vkoa	33	18
6 vkoa	33	18
7 vkoa	42	23
8 vkoa tai yli	13	7

Perhe- ja sosiaalipalveluiden tulosityksikössä Cles+T-kyselyyn vastanneista opiskelijoista (n= 59) 46% vastasi avokysymykseen. (Taulukko 5.) Cles+T-kyselyyn vastanneista lähes puolet (47%) oli 24- vuotiaita tai nuorempia. Aikaisempi tutkinto oli 46%:lla opiskelijoista. Tulosityksikössä oli harjoittelussa eniten 2. lukuvuoden opiskelijoita (34%). Eniten Cles+T-kyselyyn vastanneista opiskeli joko terveydenhoitajaksi AMK (42%) tai sosionomiksi AMK (31%). Tyypillisimmillään harjoittelujakso kesti 8 viikkoa (27%). (Taulukko 7.)

Taulukko 7. Perhe- ja sosiaalipalveluiden tulosityksikön Cles+T-kyselyyn vastanneet opiskelijat (n= 59)

Taustamuuttuja	f	%
Ikä		
1 <20-24v	28	47
2 25-34v	23	39
3 35-44v	4	7
4 45-50v tai yli	4	7
Aikaisempi ammatillinen tutkinto		
- Kyllä	27	46
- Ei	32	54
Opiskelijan tämän hetkinen lukuvuosi		
1. Lukuvuoden	7	12
2. Lukuvuoden	20	34
3. Lukuvuoden	12	20
4. Lukuvuoden	17	29
5. Lukuvuoden tai yli	3	5
Opiskeltava tutkinto		
Terveystenhoitaja AMK	25	42
Kättilö AMK	5	8
Toimintaterapeutti AMK	1	2
Sosionomi AMK tai sosiaalityöntekijä	18	31
Lähihoitaja	9	15
Valtiotieteenmaisteri (pääaineena sosiaalityö)	1	2
Harjoittelujakson kesto		
2 vkoa tai alle	3	5
3 vkoa	8	14
4 vkoa	6	10
5 vkoa	12	20
6 vkoa	5	9
7 vkoa	9	15
8 vkoa tai yli	16	27

Terveyspalveluiden tulosityksikössä Cles+T-kyselyyn vastanneista opiskelijoista (n= 36) 56% vastasi avokysymykseen. (Taulukko 5.) Cles+T-kyselyyn vastanneista suurin osa (44%) oli alle 24- vuotiaita. Aikaisempi tutkinto oli yli puolella opiskelijoista (56%). Tulosityksikössä oli harjoittelussa eniten 2. lukuvuoden opiskelijoita (55%). Eniten Cles+T-kyselyyn vastanneista opiskeli joko fysioterapeuteiksi AMK (47%) tai sairaanhoitajiksi AMK (25%). Tyypillisimmillään harjoittelujakso kesti 7 viikkoa (44%). (Taulukko 8.)

Taulukko 8. Terveyspalveluiden tulosityksikön Cles+T-kyselyyn vastanneet opiskelijat (n=36)

Taustamuuttuja	f	%
Ikä		
1 <20-24v	16	44
2 25-34v	11	31
3 35-44v	5	14
4 45-50v tai yli	4	11
Aikaisempi ammatillinen tutkinto		
- Kyllä	20	56
- Ei	16	44
Opiskelijan tämän hetkinen lukuvuosi		
1. Lukuvuoden	5	14
2. Lukuvuoden	20	55
3. Lukuvuoden	10	28
4. Lukuvuoden	1	3
5. Lukuvuoden tai yli	0	0
Opiskeltava tutkinto		
Sairaanhoidtaja AMK	9	25
Terveystenhoitaja AMK	1	3
Kättilö AMK	1	3
Fysioterapeutti AMK	17	47
Sosionomi AMK	1	3
Lähihoitaja	6	16
Hammashoitaja	1	3
Harjoittelujakson kesto		
2 vkoa tai alle	1	3
3 vkoa	2	6
4 vkoa	3	8
5 vkoa	7	19
6 vkoa	5	14
7 vkoa	16	44
8 vkoa tai yli	2	6

4.2 Aineiston keruu

Opinnäytetyö on sekundaariaineistoa hyödyntävä tutkimus. Valmis aineisto saatiin valmiina Espoon kaupungin työelämäedustajalta. Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystalveissa oli käytössä sähköisesti täytettävä Cles+T-opiskelijaohjauksen laatumittari. Mittari oli saman sisältöinen kaikille sosiaali- ja terveydenhuoltoalan opiskelijoille. Pienillä muokkauksilla tarvittavat kohdat mittarista yhtenäistettiin kaikille työyksiköille sopiviksi, jolloin saatiin myös sosiaalialan opiskelijat kyselyn piiriin. Sosiaali- ja terveydenhuollon opiskelijoita pyydettiin niin halutessaan antamaan palautetta päättyneestä harjoittelujaksostaan strukturoituun Cles-mittariin vastaamisen jälkeen. Opiskelijat vastasivat avokysymykseen: Mitä muuta haluat kertoa päättyneeseen harjoittelujaksoosi liittyen? Eri yksiköissä harjoittelevat opiskelijat saivat ohjaajaltaan tai

yksikön esimieheltä tiedon Cles-opiskelijaohjauksen laatukselystä joko suullisesti tai kirjallisesti harjoittelujakson aikana.

Cles-mittarin on kehittänyt Saarikoski (2002) ja sen avulla voidaan kerätä palautetta opiskelijoilta ja arvioida oppimisympäristön sekä ohjauksen laatua. Mittarin avulla mitataan työpaikan työtyytyväisyyttä ja ohjaussuhteen toimivuutta opiskelijan näkökulmasta. Saarikoski on kehittänyt mittaria vuodesta 1994. Lopullinen mittari, joka valmistui vuonna 2002 sisältää 15 taustatietokysymystä ja 26 väittämää, joihin opiskelijat sähköisesti vastaavat. Kyselyn väittämissä on viisi eri osa-aluetta: työyksikön ilmapiiri, hoidon lähtökohdat, ohjaukselliset lähtökohdat, ohjaussuhteen toimivuus ja opettajan osuus. (Saarikoski 2002)

Aineisto kerättiin anonymisti harjoittelujakson päätyttyä sähköisellä kyselylomakkeella. Cles+T-kysely oli tehty SurveyPal-palveluun, johon linkki oli Espoon intranet-sivuilla. Opiskelijan ohjaaja lähetti linkin opiskelijalle harjoittelujakson päätyttyä. Opiskelijat kirjautuivat kyselyyn saamallaan salasanalla ja valitsivat harjoitteluüksikön koodin. Tunnistetietojen avulla tulokset menivät automaattisesti oikean harjoitteluüksikön alle. Opiskelija pystyi vastaamaan sähköiseen kyselyyn milta tietokoneelta tahansa ja milloin tahansa, sillä SurveyPal on pilvipalvelu. Vaihtoehtoisesti opiskelijoilla oli mahdollisuus täyttää kysely yksityisesti myös harjoittelupaikassaan. Opiskelijoita ei edellytetty vastaamaan Cles+T-kyselyyn, eikä sen avokysymykseen. Se ei myöskään vaikuttanut heidän harjoittelun kulkuunsa. Palautteen antaminen avokysymyksessä oli kaikille vapaaehtoista ja siihen osallistuminen perustui opiskelijan tietoiseen suostumukseen. Aineistoa oli tuloksüksiköissä yhteensä 19 sivua ja palautteet oli kirjoitettu peräkkäin rivivälillä 1,5.

4.3 Aineiston analyysi

Laadullisen tutkimuksen analyysivaihe on monesti haastava aineistojen laajuuden vuoksi. Laadullista aineistoa on mahdollista analysoida monella eri tavalla eikä varsinaisia sääntöjä ole olemassa. Tutkija pystyy harvoin hyödyntämään kaikkea keräämäänsä. Laadullisen tutkimuksen keskeisiä ydinasioita ovat kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätökset. Monesti tutkijalle saattaa selvitä vasta analyysivaiheessa, miten tutkimusongelmat olisi tullut asettaa. (Hirsijärvi ym. 2010: 221-225)

Tässä opinnäytetyössä käytetään aineiston kuvailemiseen ja analysointiin sisällön analyysiä. Sisällön analyysi sopii sekä strukturoituun että strukturoimattomaan aineistoon. Kuvailevan sisällön analyysin avulla on mahdollista analysoida ja jäsentää erilaisia aineistoja, kuvata ja tiivistää niitä sekä kuvata ilmiötä yleistävästi. Sisällön analyysissä edetään aina järjestelmällisesti tutkittavan ilmiön ja aineiston käsitteellistämiseksi. Ja analyysi perustuu päättelyyn ja tulkintaan. Aineistosta pyritään löytämään vastaajien antama oleellinen tieto heidän näkökulmastaan. Tällä tutkimusotteella pyritään kuvailemaan tutkimuskohteesta saatu tieto sellaisenaan niin, että vastausten sisältö pysyy samana. Tutkijan tehtävänä on katsoa, etteivät omat käsitykset ja aikaisempi tieto aiheesta vaikuta aineistosta saatuihin analyysin tuloksiin. (Kankkunen ym. 2015: 165-167; Tuomi- Sarajärvi 2009: 97,105, 115.)

Sisällön analyysi voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen. Pelkistäminen eli redusointi on vaihe, jossa epäoleellisuudet karsitaan pois ja aineisto tiivistetään. Pelkistämisen jälkeen siirrytään klusterointiin eli aineiston ryhmittelyyn. Aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia, ne ryhmitellään omiksi luokikseen. Tämän jälkeen siirrytään aineiston abstrahointiin eli käsitteellistämiseen, jolloin ryhmitellystä aineistosta etsitään tutkimuksen kannalta oleellinen informaatio ja luodaan käsitteet. (Tuomi ym. 2009: 111- 114.)

Laadullisessa tutkimuksessa sisällön analyysi voidaan tehdä käyttämällä joko deduktiivista tai induktiivista lähestymistapaa. Tässä opinnäytetyössä päädyttiin lähestymään aineistoa ensin deduktiivisesti ja sitten induktiivisesti. Deduktiivisessa sisällönanalyysissä ilmiön tarkastelua ohjaa aikaisemman tiedon perusteella luotu analyysirunko. Ensimmäinen vaihe deduktiivisessa sisällönanalyysissä on analyysirungosta päättäminen. Analyysirunko voi olla strukturoitu tai hyvin väljä. (Kankkunen ym. 2015: 135-136; Tuomi ym. 2009: 117.) Tässä työssä analyysirunkona on Cles+T-mittarin viisi yläluokkaa: työyksikön ilmapiiri, hoidon lähtökohdat, ohjaukselliset lähtökohdat, ohjaussuhteen toimivuus ja opettajan osuus. (Taulukko 8.)

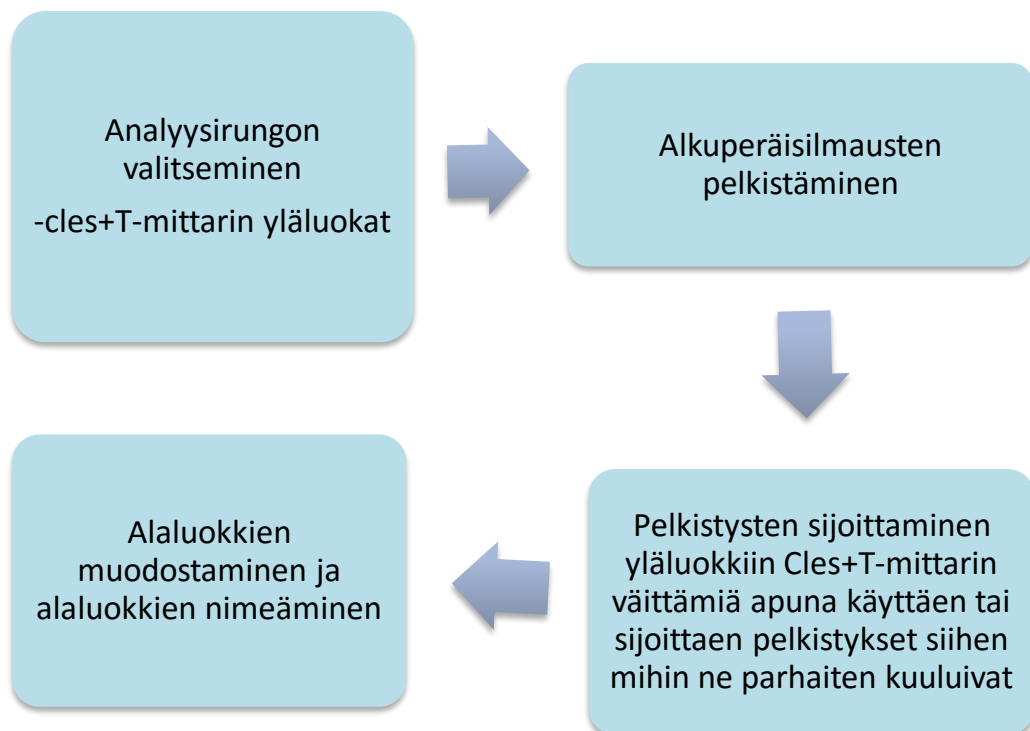
Aineiston analysoinnin analyysirunkona tässä työssä toimivat siis Cles+T-mittarin kyselylomakkeessa esiintyvät viisi osa-aluetta (yläluokkaa). (Taulukko 8.) Analyysirungon valitsemisen jälkeen edettiin aineiston lukemiseen, jotta saatiin muodostettua kokonaiskuva aineistosta ja sen sisällöstä. Aineiston pelkistämis- eli redusointivaiheessa alkuperäisilmaukset pelkistettiin ja aineistosta karsittiin pois kaikki turha ja epäoleellinen. Pelkistetyt ilmaukset sijoitettiin valmiin analyysirungon viiteen yläluokkaan. Sijoittelua ohjasi Cles+T-mittarin sisältämät väittämät. (Taulukko 8.) Mikäli

jokin ilmaisu ei viitannut mihinkään väittämään, se sijoitettiin siihen yläluokkaan, johon sen katsottiin parhaiten kuuluvan.

Taulukko 9. Analyysirunkona käytetty Saarikosken (2013) Cles+T-mittari

Työyksikön ilmapiiri
<p>Henkilökuntaa oli helppo lähestyä Työyksikössä uskalsin osallistua keskusteluun Työvuorojen alkaessa työyksikköön meneminen tuntui helpolta Työyksikössä vallitsi myönteinen ilmapiiri Työryhmässä työntekijät nähtiin keskeisenä voimavarana Yksittäisen työntekijän panosta arvostettiin tässä työyhteisössä Osastonhoitaja/ vastaava hoitaja tuki oppimistani</p>
Hoidon lähtökohdat
<p>Hoidon arvoperusta oli selkeästi määritelty Potilaiden hoitaminen toteutui yksilöllisesti Hoidon kirjaaminen oli selkeää Potilaiden hoitoon liittyvässä tiedonkulussa ei ollut katkoksia</p>
Ohjaukselliset lähtökohdat
<p>Perehdytys työyksikköön oli hyvin toteutettu Koko henkilökunta oli kiinnostunut opiskelijaohjauksesta Minua kutsuttiin työyksikössä omalla nimelläni Potilaiden hoitoon liittyviä tilanteita hyödynnettiin ohjauksessani Mielekkäitä oppimistilanteita oli riittävästi Ohjaajani ohjaustaidot olivat oppimistani tukevia</p>
Ohjaussuhteen toimivuus
<p>Ohjaajani suhtautui ohjaustehtäväänsä myönteisesti Sain mielestäni yksilöllistä ohjausta Sain ohjaajaltani säännöllisesti palautetta Olen kaiken kaikkiaan tyytyväinen saamaani ohjaukseen Ohjaussuhde oli oppimista edistävä tasa-arvoinen yhteistyösuhde Ohjaussuhteen vuorovaikutus oli molemminpuolista Ohjaussuhteessa vallitsi kunnioitus ja hyväksyntä Yhteenkuuluvuuden tunne luonnehti ohjaussuhdetta</p>
Opettajan osuus
<p>Opettaja kykeni yhdistämään teoreettisen tiedon ja hoitotyön käytännön Opettaja kykeni konkretisoimaan tämän harjoittelujakson tavoitteet Opettaja auttoi minua kaventamaan teorian ja käytännön välistä "kuilua" Opettaja oli ikään kuin työyksikön työryhmän jäsen Opettaja kykeni antamaan pedagogisen asiantuntemuksen työyksikön käyttöön Opettaja ja työyhteisö tukivat yhdessä oppimistani Yhteiset tapaamiseni opettajan ja ohjaajan kanssa tuntuivat miellyttäviltä Tapaamisissa vallitsi kollegiaalinen ilmapiiri Tapaamisten painopiste oli minun oppimistarpeissani</p>

Pelkistuksen jälkeen aloitettiin aineiston klusterointi eli ryhmittely. Ryhmittelyssä aineiston alkuperäiset ilmaukset läpikäydään ja niistä etsitään eroja ja samanlaisuuksia. Samanlaiset asiat nimetään, ryhmitellään ja yhdistellään omaksi luokakseen. Tämän jälkeen luokista muodostetaan käsitteet. (Tuomi ym. 2009: 108-114.) Tässä tutkimuksessa samanlaiset ilmaisut ryhmiteltiin ensin induktiivisesti alaluokiksi ja alaluokille annettiin nimet. Nimeäminen tapahtui joko antamalla alaluokalle kokonaan uusi nimi tai osassa alaluokkien nimeämisessä käytettiin apuna väittämien nimiä tai niitä yhdisteltiin. Lisäksi positiiviset ja negatiiviset ilmaisut ryhmiteltiin erikseen ja siihen alaluokkaan mihin se sisällöltään kuului. Kaikki palaute saatiin näin sijoiteltua sopiviin yläluokkiin ja alaluokkiin. (Kuvio 2.) Yläluokat yhdistettiin pääluokkaan: Harjoitteluympäristö ja opiskelijaohjaus. Tulosityksiköissä annettu palaute erosi sisällöltään, joten oli tulosityksikkökohtaista, millaisia ja kuinka monta alaluokkaa kuhunkin tulosityksikköön induktiivisesti muodostui. Avovastaukset vuodelta 2016 analysoidaan tässä työssä tulosityksiköittäin.

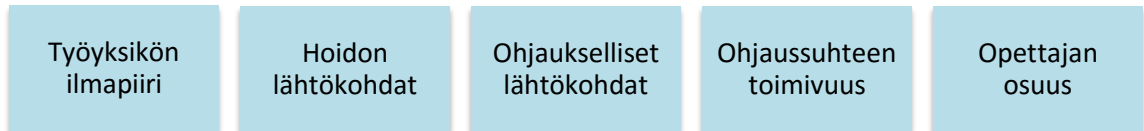
Kuvio 2. Analyysin kulun kuvaus kunkin tulosityksikön aineiston osalta

Taulukko 10. Esimerkki analysointitavasta

<u>Alkuperäis ilmaisu</u>	<u>Pelkistetty ilmaus</u>	<u>Alaluokka</u>	<u>Yläluokka</u>
<p>"Omat ohjaajani ovat erittäin sitoutuneita ja motivoituneita ohjaukseen, joka osaltaan takaa laadukkaan oppimisen."</p> <p>"Ohjaajat olivat aktiivisia ja omistautuneita ohjaamiseeni."</p>	<p>"Ohjaajani erittäin sitoutuneita ohjaamiseen"</p> <p>"Ohjaajani motivoituneita ohjaukseen"</p> <p>"Ohjaajat omistautuneita ohjaamiseeni"</p>	<p>Ohjaajan suhtautuminen ohjaustehtävään</p>	<p>OHJAUSSUHTEEN TOIMIVUUS</p>
<p>"Ohjaaja antoi minulle palautetta"</p> <p>"Sain aina kirjallista ja suullista palautetta työntekijältä kenen ohjauksessa olin vuoron, silloin kun omat ohjaajani olivat poissa. Pidin erittäin hyvänä"</p> <p>NEG</p> <p><i>"En saanut jatkuvaa palautetta, vaikka olisin toivonut"</i></p>	<p>"Ohjaaja antoi palautetta"</p> <p>"Sain kirjallista palautetta"</p> <p>"Sain suullista palautetta"</p> <p>NEG</p> <p><i>"En saanut jatkuvaa palautetta"</i></p>	<p>Palautteen saaminen</p>	

5 Tulokset

Kaikissa kolmessa tulosityksikössä harjoitteluympäristöön sisältyi kaksi harjoitteluympäristön (työyksikön ilmapiiri, hoidon lähtökohdat) ja kolme opiskelijaohjauksen osa-aluetta (ohjaukselliset lähtökohdat, ohjaussuhteen toimivuus ja opettajan osuus.) (kuvio 3.) Osa-alueiden alaluokat vaihtelivat kunkin tulosityksikön aineiston mukaan, ja ovat kuvattu alla jokainen tulosityksikkökohtaisesti.

Kuvio 3. Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimen harjoittelu- ja opiskelijaohjauksen viisi osa-aluetta.

5.1 Harjoitteluympäristö ja opiskelijaohjaus Vanhusten palveluiden tulosityksikössä

Harjoitteluympäristö

Vanhusten palveluiden tulosityksikössä työyksikön ilmapiiriin sisältyi neljä alaluokkaa: opiskelijan vastaanotto ja työvuoroon meneminen, työyksikössä viihtyminen, harjoittelukokemus ja työyhteisön suhtautuminen työntekijöihin. (Taulukko 10.)

Taulukko 10. Työyksikön ilmapiiri Vanhusten palveluiden tulosityksikössä

Yläluokka	Alaluokka
Työyksikön ilmapiiri	Opiskelijan vastaanotto ja työvuoroon meneminen
	Työyksikössä viihtyminen
	Harjoittelukokemus
	Työyhteisön suhtautuminen työntekijöihin

Vanhusten palveluiden tulosityksikössä *opiskelijan vastaanotto ja työvuoroon meneminen* sai opiskelijoilta vain positiivisia palautteita. Opiskelijat kokivat, että heidät otettiin hyvin vastaan työyhteisöissä, sekä harjoitteluun oli mukava ja helppo mennä. Opiskelijoiden vastaanotto oli lämmin, he tunsivat itsensä tervetulleiksi ja osaksi työyhteisöä.

”Työyhteisön ilmapiiri ja tapa, jolla minua kohdeltiin, oli todella hyvä. Aamuisin oli mukava tulla harjoitteluun.”

Työyksiköissä viihtyminen sai opiskelijoilta pääasiassa positiivisia palautteita. Opiskelijat kokivat ilmapiirin usein hyväksi, kannustavaksi ja oppimista tukevaksi. Hyvä ilmapiiri vaikutti myös opiskelijoiden harjoittelun onnistumiseen kokonaisuutena. Opiskelijat kehuivat yksiköiden tiimi- ja työhenkeä ja viihtyivät pääosin osastoilla harjoittelussa. Moni opiskelija koki voitavansa kuvitella itsensä työskentelemässä harjoitteluyksikössä tulevaisuudessa ja suosittelisivat harjoittelupaikkana muillekin. *Viihtymistä heikentävinä tekijöinä* opiskelijat kuvasit kireän tai ahdistavan ilmapiirin. Opiskelijat myös pitivät epämiellyttävänä, jos työntekijät olivat nälvineet tai puhuneet selän takana pahaa kollegoistaan. Negatiivinen ilmapiiri oli myös joskus kohdistunut opiskelijoihin. Opiskelijat kokivat, että parempi ilmapiiri olisi vahvistanut oppimista.

”Työyhteisön ilmapiiri oli todella hyvä ja viihdyin oikein mainiosti. Juuri sellainen missä oma persoonanikin pääsi hyvin olemaan.”

”Ajoittain työyksikössä ollut negatiivista ilmapiiriä kohdistuen myös opiskelijoihin.”

”Työilmapiiri todella ahdistava. Toisten hoitajien haukkumista, nälvimistä, arvostelua ja epätasa-arvoinen tiimihenki.”

Opiskelijoiden kokemukset harjoittelusta olivat ainoastaan positiivisia. He kokivat harjoittelun mielekkäänä ja opettavaisena kokemuksena vanhusten palveluiden tulosityksikössä. *Työyhteisön suhtautuminen muihin työntekijöihin* sai pääosin positiivista palautetta. Opiskelijat kokivat työntekijöiden suhtautuvan kunnioittavasti toisiinsa ja vakituisia henkilökunnan jäseniä oli arvostettu. Suurin osa henkilökunnasta oli opiskelijapalautteiden mukaan ollut hyväntuulista, ystävällistä ja mukavia toisilleen. *Negatiivista palautetta* opiskelijat antoivat työpaikalla olevista kuppikunnista.

”Tällä osastolla osataan arvostaa kaikkia hoitohenkilökunnan jäseniä, on sitten opiskelija tai vakituinen henkilökunnan jäsen. Iso kiitos tämän osaston hoitohenkilökunnalle mahtavasta harjoittelujaksostani.”

”Mukavia työntekijöitä vaikka työpaikalla on ns. kuppikunnat”

”Kaikki kollegat olit kannustavia ja hyvätuulisia, valmis auttamaan oppilasta ja toisia. He tykkäsivät omasta työstäsi ja kunnioittivat asukkaita ja työkavereita.”

Vanhusten palveluiden tulosityksikössä hoidon lähtökohtiin sisältyi kolme alaluokkaa: työntekijöiden ammattitaito, hoidon laatu ja arvoperustan selkeys, tiedonkulku potilashoidossa. (Taulukko 11.)

Taulukko 11. Hoidon lähtökohdat Vanhusten palveluiden tulosityksikössä

Yläluokka	Alaluokka
Hoidon lähtökohdat	Työntekijöiden ammattitaito
	Hoidon laatu ja arvoperustan selkeys
	Tiedonkulku potilashoidossa

Opiskelijat antoivat vain *positiivista palautetta työntekijöiden ammattitaidosta*. He kuvasivat työntekijöiden olevan ammattitaitoisia ja työnsä osaavia. Ohjaajien kanssa yhteistyö oli sujunut hienosti. Opiskelijat kokivat, että *potilaiden hoito toteutui laadukkaasti ja arvoperusta oli selkeä*. Heidän mielestään potilailla oli hyvä ja turvallinen olo yksikössä. Opiskelijoiden antamissa palautteissa työntekijöiden kuvattiin kunnioittavan asukkaita ja heidän työskentelynsä oli ollut asiakaslähtöistä. *Hoidon laatua heikentävänä tekijänä* opiskelijat kokivat sen, että asiakkaita oli heidän mielestään liikaa hoitajien määrään verrattuna. Myös yksittäisen hoitajan puutteista aseptiikassa mainittiin palautteessa.

” Työntekijät ovat todella ammattitaitoisia ja paikkana osasto on sellainen, jossa opiskelijan ja niin kuin varmasti potilaankin on hyvä ja turvallinen olla.”

”Ahkera ja innokas työntekijä osaa hommansa hyvin ja sekä perustelee tekemänsä.”

”Todella ammattitaitoista sakkia <3”

Tiedonkulku potilashoidossa sai vain negatiivista palautetta opiskelijoilta. Opiskelijat kuvasivat tiedonkulun ongelmia esiintyneen jonkin verran harjoittelujaksojen aikana. He toivoivat, että heillä olisi ollut enemmän aikaa perehtyä potilaiden palvelu- /hoitosuunnitelmiin. Haasteelliseksi opiskelijat kokivat myös asiakkaiden runsaan määrän, kun oli niin paljon asioita mihin piti perehtyä.

”Harjoittelupaikasta sai paljon käytännön kokemusta ja oppi yhdistämään teorian tietoa. Ensimmäisellä viikolla olisi toivonut, että olisi ollut vähän enemmän aikaa tutustua asiakkaiden palvelu- / hoitosuunnitelmiin.”

”Varsinkin alussa koin haasteelliseksi sen, että siirryin lähes päivittäin tiimistä toiseen, eli potilaita joiden tilanteeseen piti perehtyä, oli melko paljon.”

Opiskelijaohjaus

Vanhusten palveluiden tulosityksikössä ohjauksellisiin lähtökohtiin sisältyi kuusi alaluokkaa: perehdytyksen toteutus työyksikössä, henkilökunnan kiinnostus opiskelijaohjaukseen, opiskelijan kutsuminen omalla nimellä, hoitotilanteiden hyödyntäminen ja riittävyys, ammatillisen kehittymisen ja oppimisen tukeminen, oppimista tukevat ohjaustaidot

(Taulukko 12.)

Taulukko 12. Ohjaukselliset lähtökohdat Vanhusten palveluiden tulosityksikössä

Yläluokka	Alaluokka
Ohjaukselliset lähtökohdat	Perehdytyksen toteutus työyksikössä
	Henkilökunnan kiinnostus opiskelijaohjaukseen
	Opiskelijan kutsuminen omalla nimellä
	Hoitotilanteiden hyödyntäminen ja riittävyys
	Ammatillinen kehittymisen ja oppimisen tukeminen
	Oppimista tukevat ohjaustaidot

Perehdytyksen taso työyksiköissä jakoi opiskelijoiden mielipiteitä. Osan mielestä perehdytys oli hyvin toteutettu ja heidät oli koulutettu kaikkeen mitä tehtiin. Osa palautteesta oli negatiivista, siinä perehdytystä kuvailtiin melko huonoksi, paikkoja ei oltu esitelty ollenkaan tai niitä esiteltiin vajavaisesti. Syy tähän oli ollut mm. se, ettei oma ohjaaja ollut työvuorossa ensimmäisenä päivänä. Kehitysehdotuksena esitettiin tarkistuslistaa, jossa olisi listattuna kaikki asiat mitkä pitää käydä läpi jokaisen opiskelijan kanssa. Näin perehdytyksestä saataisiin tasalaatuisempaa eikä se olisi enää niin paljon kiinni ohjaajan aktiivisuudesta.

”Minut perehdytettiin hyvin työtehtäviin.”

”Ekana päivänä, kun tulin, niin perehdytys oli aika huono. Ei kauheasti esitelty paikkoja eikä esim. näytetty mihin likaset työvaatteet voi viedä”

Henkilökunnan kiinnostukseen opiskelijaohjauksessa opiskelijat antoivat sekä positiivista että negatiivista palautetta. Opiskelijat kokivat pääosin, että kaikki työntekijät ohjasivat heitä mielellään, jos oma ohjaaja ei ollut työvuorossa. He kokivat myös muiden kuin oman ohjaajan avun ja tuen oppisen kannalta tärkeänä. Negatiivista palautetta tuli liittyen esimiesten kiinnostukseen opiskelijoita kohtaan. Lähiesimieheltä opiskelijat olisivat kaivanneet enemmän kiinnostusta opiskelijoihin ja mahdollista kannanottoa ja muutosta tarvittaessa esim. ohjaajien lisäämiseen jakson aikana.

"Työharjoittelu oli todella mukava, kaikki työntekijät tarjosivat apuaan ja koin että minulle riitti aina kaikilta aikaa, vaikka olisi ollut kiireinen vuoro. Sain tehdä ja oppia asioita monipuolisesti ja oli mukavaa, kun minulta tultiin kysymäänkin esim. että haluanko tehdä jonkin tietyn toimenpiteen."

Opiskelijat antoivat ainoastaan negatiivista palautetta siitä, ettei opiskelijoita kutsuttu omalla nimellä harjoittelussa. Opiskelijat olisivat halunneet heitä kutsuttavan omalla nimellä "opiskelijan" sijaan. Tähän alaluokkaan ei tullut positiivista palautetta.

"He eivät tervehtineet minua koko harjoittelujaksoni aikana ja tunsin olevani heille "välttämätön paha". Minua ei heidän toimestaan koskaan kutsuttu nimeltä, vaan olin aina "opiskelija". Kahvipöydässä minuun päin ei katsottu ja kun puhuin, olin heille kuin ilmaa."

"Minua alettiin työkaverien puolesta kutsua nimellä vasta harjoittelun viimeisellä viikolla, mikä vähän harmitti. Sitä ennen olin pelkkä "opiskelija"."

Hoitotilanteiden hyödyntämisestä ja riittävydestä opiskelijat antoivat pääsääntöisesti positiivista palautetta. Suurimmassa osassa palautteista opiskelijat kokivat, että heidän annettiin tehdä monipuolisesti kaikkia osastolla tehtäviä hoitotoimenpiteitä ja niitä oli riittävästi. Ohjaajat antoivat heille vastuuta ja he saivat tuoda ideoita. Jos jossain oli jotain "erikoista" hoitotyötä meneillään, opiskelija muistettiin hakea mukaan tilanteeseen. Opiskelijoiden mielestä oppiminen oli ollut ohjaajien etusijalla yksiköissä ja ohjaajat pitivät huolen siitä, että tavoitteet saavutettiin. Opiskelijat kuvasivat oppimisympäristöä monipuoliseksi ja mielenkiintoiseksi. Harjoittelupaikat olivat opiskelijoiden mielestä sisältäneet paljon oppimissisältöä ja monipuolisia työtehtäviä, minkä he kokivat pitävän yllä korkeaa motivaatiota. Opiskelijat oli otettu mukaan moniammatilliseen yhteistyöhön ja osa oli päässyt mukaan talon sisäisiin koulutuksiin. Harjoitteluyksiköiden taholta jakso oli hyvin selkeä ja asiat oli organisoitu hyvin opiskelijoiden mielestä. Yhdessä opiskelijapalautteessa toiveena oli, että opiskelijaa oltaisi paremmin huomioitu ja otettu mukaan käytännön hoitotyöhön.

"Kaikki ottivat opiskelijan hyvin vastaan, sekä osallistuivat ohjaamiseen (jos jossain oli jotain "erikoista" hoitotyötä meneillään, he hakivat opiskelijan mukaan oppimaan)."

"Minut otettiin hyvin vastaan koko työyhteisössä ja aina minun ei tarvinnut olla edes itse aktiivinen päästäkseni näkemään erilaisia asioita, vaan työntekijät muistivat hakea minut opiskelijana paikalle, kun jotain opittavaa oli."

"Hyvä kokonaisuus, jossa myös opiskelijan tietotaito huomioitiin ja hoitajatkin ottivat avoimesti vastaan uusia tapoja toimia. Molemmipuolista hyvää ja moniammatillista yhteistyötä!"

Ammatillisen kehittymisen ja oppimisen tukemisen alaluokkaan tuli paljon sekä negatiivista että positiivista palautetta. Opiskelijat kokivat, että he ovat oppineet paljon uusia asioita ja saaneet harjaantua käytännön työssä. He olivat päässeet oppimaan uusia kädentaitoja monipuolisesti mm i.m injektion pistämistä ja verinäytteenottoa. Teoriatiedon soveltamista käytäntöön opiskelijat pitivät tärkeänä, samoin arvokasta oppia osastotyöstä. Opiskelijat olivat nähneet myös monenlaisia tapoja tehdä hoitotyötä olleessaan eri ohjaajien ohjattavina, jolloin he olivat pystyneet omaksumaan itselleen sopivimmat työskentelytavat omaan hoitotyön toteuttamiseensa. Negatiivista palautetta tuli siitä, ettei osalla opiskelijoista harjoittelussa ei ollut tarpeeksi haastetta Tämä johtui osittain siitä, että työtehtävät olivat jo tuttuja entuudestaan tai siitä, ettei ohjaajat olleet antaneet opiskelijan harjoitella hoitotoimenpiteitä tarpeeksi. Osassa harjoittelupaikoissa ei myöskään opiskelijoiden mielestä ollut tarpeeksi hoidollisia työtehtäviä ylipäättäen. Kiireen työyksikössä ja asiakkaiden runsaan määrän opiskelijat kokivat oppimista heikentävänä asiana, kun ei pystynyt kunnolla keskittymään yhteen asiaan. Opiskelijat kokivat ammatillisen kehittymisen kuitenkin pääosin vahvistuneen ja kehittyneen.

"Koen oppineeni jaksolla suunnattomasti ja kehittyneeni roimasti. Jakson sisältö oli monipuolinen mutta selkeä ja asiat oli organisoitu hyvin."

"Opiskelijan annetaan tehdä monipuolisesti kaikkia hoitotyön toimintoja."

"Olisin siis tarvinnut lisää opittavaa ja enemmän kehitystä, koska työtehtävät olivat jo niin tuttuja. Esimerkiksi vainajanlaitto, kanyylin laitto, sairaanhoidollista osaamista vaativat toimenpiteet jäivät monilta osin puuttumaan."

*Ohjaajien ohjaustaidot koettiin pääosin erittäin hyviksi opiskelijoiden taholta. Ohjaajat olivat ohjanneet ja tukeneet juuri sopivassa suhteessa opiskelijoiden mielestä. Opiskelijat kuvasivat ohjaajien opettavan hyvin ja monipuolisesti sekä mahdollistavan opiskelijoiden itsenäisen työskentelyn ja omatoimisuuden. Ohjaajat olivat vaatineet opiskelijoilta tietoa ja halunneet, että opiskelijat oppisivat, mutta olleet myös itse valmiita vastaanottamaan uutta tietoa. Myös ohjaajan läsnäolo oli opiskelijoille tärkeää. *Negatiivista palautetta* opiskelijat antoivat siitä, että heitä oli juoksutettu tekemään ns. ”turhia, hoitotyöhön kuulumattomia asioita” tai ”asioita jotka eivät liittyneet oppimiseen millään tavalla. Pieni osa opiskelijoista jäi kaipaamaan enemmän ohjaamista ja sitä, että ohjaajat olisivat olleet enemmän kiinnostuneita opiskelijan ohjaamisesta.*

”Työnkuva on monipuolinen ja ohjaajat antavat juuri sopivassa suhteessa ohjausta ja tukea sekä toisaalta mahdollisuuden itsenäiseen työskentelyyn. Moniammatilliseen yhteistyöhön on mahdollista osallistua ja ilmapiiri on kuntoutustilmissä siihen kannustava.”

”Ohjaaja oli ammatillinen ja hänellä oli paljon tietoa. Hän myös vaatii oppilaalta tietoa ja halusi itse oppia uutta. Oli hyvin kannustava ja antoi palautetta, myös otti itse sitä vastaan. Hän halusi, että oppilainen oppisi.”

”Ohjaajiani saattoivat käskyttää minua tekemään jotain pieniä asioita mitkä ei todellakaan liittynyt oppimiseeni millään tavalla, esimerkiksi viedä puhelinta potilaalle joka ei kuulunut edes sen päivän minun hoitopiiriin. Turhaa opiskelijan juoksuttamista, kun pääpointtina olisi oppiminen.”

Vanhusten palveluiden tulosityksikössä ohjaussuhteen toimivuuteen sisältyi kuusi alaluokkaa: ohjaajien suhtautuminen ohjaustehtävään, palautteen saaminen, ohjauksen laatu, vuorovaikutus ohjaussuhteessa, ohjaajan ja opiskelijan työvuorojen yhteensopivuus ja ohjaajien määrä

(Taulukko 13.)

Taulukko 13. Ohjaussuhteen toimivuus Vanhusten palveluiden tulosityksikössä

Yläluokka	Alaluokka
Ohjaussuhteen toimivuus	Ohjaajien suhtautuminen ohjaustehtävään
	Palautteen saaminen
	Ohjauksen laatu
	Vuorovaikutus ohjaussuhteessa
	Ohjaajan ja opiskelijan työvuorojen yhteensopivuus
	Ohjaajien määrä

Vanhusten palveluiden tulosityksikössä *ohjaajat suhtautuivat yleensä ohjaustehtäväänsä myönteisesti* opiskelijoiden mielestä. Opiskelijat kokivat, että ohjaajat olivat omistautuneita, motivoituneita ja sitoutuneita ohjaamiseen, joka osaltaan takasi laadukkaan oppimisen. Työyhteisöt olivat olleet erittäin opiskelijamyönteisiä. Ohjaajien ahkeruus ja innokkuus oli tarttunut myös opiskelijoihin. *Opiskelijat kokivat negatiivisena*, jos ohjaajat olivat käskyttäneet ja tiuskineet, ja asenne opiskelijoita kohtaa oli ollut kielteinen. Kokemus ”taakkana” tai ”hidasteena” olemisesta, oli ollut opiskelijoille myös hyvin *negatiivinen*. Nämä opiskelijat eivät myöskään olleet saaneet perusteellista ohjausta käytännön hoitotyön tilanteissa, mitä he kokivat tarvitseensa.

Omat ohjaajani olivat erittäin sitoutuneita opiskelijan ohjaamiseen ja tukivat oppimistani erinomaisesti. Heidän ansiostaan työharjoittelujaksoni oli hyvin antoisa, iso kiitos heille!”

”Ohjaajat olivat aktiivisia ja omistautuneita ohjaamiseen.”

Opiskelijoiden arvioissa *palautteen saaminen jakoi mielipiteitä*. Osa opiskelijoista oli saanut mielestään hyvin kirjallista ja suullista palautetta, myös silloin kun omat ohjaajat eivät olleet vuorossa. Tätä opiskelijat *pitivät hyvänä asiana* ja he odottavat saavansa jatkuvaa palautetta. *Positiivisena asia* opiskelijoiden mielestä oli myös se, jos ohjaaja itse otti palautetta vastaan. *Negatiivisena opiskelijat kokivat*, jos palautetta tai kritiikkiä oli annettu kovaan ääneen muiden työntekijöiden tai asiakkaiden edessä. Osa opiskelijoista olisi toivonut saavansa enemmän palautetta.

”Sain aina kirjallista ja suullista palautetta työntekijältä kenen ohjauksessa olin vuoron, silloin kun omat ohjaajani olivat poissa. Sitä pidin erittäin hyvänä.”

”En saanut jatkuvaa palautetta, vaikka sitä olisin toivonut.”

Opiskelijat olivat erittäin tyytyväisiä ohjauksen laatuun ja se oli perusteellista ja kannustavaa. Opiskelijat kuvasivat ohjaajia ammatillisiksi, taitaviksi, ammattitaitoisiksi ja aktiivisiksi.

”Ohjaaja oli huipputasoinen.”

”Ohjaajani antoivat minulle laadukasta ohjausta”

Osassa palautteista opiskelijat kuvasivat vuorovaikutussuhdetta ja ohjaajan suhtautumista opiskelijaan ohjaussuhteessa hyväksi. He kokivat, että apua oli helppo pyytää ja sitä sai tarvittaessa, yksinkertaisistakin asioista pystyi kysymään eikä pidetty ”tyhmänä”. Yksiköissä oli ollut hyvä ja turvallinen olla, sekä opiskelijoita oli arvostettu ja huomioitu. Negatiivisessa osassa palautteita yksittäiset ohjaajat olivat kohdelleet opiskelijoita epäkunnioittavasti ja alentavasti. Opiskelijat kuvasivat kohdanneensa näiden yksittäisten ohjaajien taholta erittäin epämiellyttävää ja epäasiallista kohtelua. Heidän sanomisiansa oli vähätelty, ei oltu tervehditty, eikä oltu katsottu opiskelijaan päin puhuttaessa. Tämä kohtelu oli saanut opiskelijat jännittyneiksi ja ajattelemaan jopa jakson kesken jättämistä, myös itsetunnon koettiin musertuneen. Kuitenkin opiskelijat arvioivat selviytyneensä jaksosta jotenkin, sillä oli mahdollista olla muiden ohjaajien ohjattavina.

”Täällä on monipuolisia työtehtäviä, joihin pääsee mukaan. Uskaltaa kysellä, jos jokin asia askarruttaa. Itseluottamus kasvaa, kun pystyy kysellä ja konsultoida muuta hoitohenkilökuntaa, kun tietää, että saa vastauksia, eikä sinua pidetä vaan tyhmänä opiskelija.”

”Kaikesta pystyi kysymään ja sain kaikkiin kysymyksiin vastaukset.”

”Minusta tuntui välillä, että ohjaaja ajatteli, että minun pitäisi jo osata kaikki, kuten näytteenotto ja tiuski minulle, kun kysyin neuvoa... Ei jäänyt kiva kokemus avun kysymisestä”

Opiskelijat antoivat *vain negatiivista palautetta* liittyen *ohjaajien määrään ja työvuorojen yhteensopivuuteen*. Opiskelijat kokivat, että ohjaajia oli jakson aikana liikaa, mikä vaikeutti arviointia. Opiskelijoiden mielestä kahdesta kolmeen ohjaajaa oli optimaalinen ohjaajien määrä, mutta yli kolmen koettiin olevan liikaa. Monta opiskelijaa antoi kritiikkiä siitä, ettei ohjaajilla ollut samoja vuoroja opiskelijoiden kanssa, tai että opiskelijoille oli annettu sellaisia ohjaajia, jotka olivat lomalla tai muuten vain paljon poissa työyksiköstä harjoittelun aikana. Opiskelijoille oli myös annettu ohjaajiksi sellaisia työntekijöitä, jotka tekivät lähes pelkästään yövuoroja eivätkä opiskelijat näissä yksiköissä saaneet tehdä lainkaan yövuoroja. Erityisen tärkeänä opiskelijat olisivat pitäneet sitä, että oma ohjaaja olisi ollut paikalla ensimmäisinä päivinä tai edes joku henkilö olisi nimetty vastaanottamaan opiskelijat.

”Harmikseni toisen ohjaajani kanssa tein vain yhden vuoron, koska opiskelijat eivät saa tehdä yövuoroja.”

”Opiskelijan ohjaaja ei käynyt 4 viikon harjoittelujakson aikana harjoittelupaikassa lainkaan.”

Vanhusten palveluiden tulosityksikössä opettajan osuuteen sisältyi kolme alaluokkaa: oppimisen tukeminen, yhteyden pitäminen, arviointikeskusteluun osallistuminen. (Taulukko 14.)

Taulukko 14. Opettajan osuus Vanhusten palveluiden tulosityksikössä

Yläluokka	Alaluokka
Opettajan osuus	Oppimisen tukeminen
	Yhteyden pitäminen
	Arviointikeskusteluun osallistuminen

Opiskelijat antoivat pääasiassa negatiivista palautetta koko opettajan osuudesta harjoitteluun. Vain yksi opiskelija antoi positiivista palautetta, ja oli saanut tukea opettajalta ja yhteyden häneen tarvittaessa. Opiskelijat olisivat toivoneet harjoittelua ohjaavilta opettajilta enemmän tukea ja ohjausta jakson aikana. Opiskelijat kokivat opettajalta saamansa ohjauksen puutteelliseksi ja minimaaliseksi. He kokivat, että koulun opettajaan oli vaikea saada yhteyttä jakson aikana tai ettei yhteydenottoa tullut lainkaan oppilaitoksen puolelta. Korjaavaa palautetta annettiin myös siitä, etteivät opettajat olleet läsnä kuin korkeintaan yhdessä arviointikeskustelussa jakson aikana, joskus eivät ollenkaan.

”Opettajani on ollut helppo ottaa yhteyttä ja olen saanut myös opettajaltani tukea hyvin.”

”Oppilaitoksen puolelta ohjaus täysin minimaalista ja puutteellista. Sain vain puhelinoiton kesällä, jossa todettiin harjoittelupaikka ja annettiin työpaikkaohjaajan nimi ja nro. Muuta yhteyttä ei oppilaitoksen puolelta ollut.”

5.2 Harjoitteluympäristö ja opiskelijaohjaus Perhe- ja sosiaalipalveluiden tulosityksikössä

Harjoitteluympäristö

Perhe- ja sosiaalipalveluiden tulosityksikössä työyksikön ilmapiiriin sisältyi kolme alaluokkaa: opiskelijan vastaanotto ja työvuoroon meneminen, työyksikössä viihtyminen, työyhteisön suhtautuminen työntekijöihin. (Taulukko 15.)

Taulukko 15. Työyksikön ilmapiiri Perhe- ja sosiaalipalveluiden tulosityksikössä

Yläluokka	Alaluokka
Työyksikön ilmapiiri	Opiskelijan vastaanotto ja työvuoroon meneminen
	Työyksikössä viihtyminen
	Työyhteisön suhtautuminen työntekijöihin

Perhe- ja sosiaalipalveluiden tulosyksikössä *opiskelijan vastaanotto ja työvuoroon menemisen* helppous saivat erittäin hyvää ja *vain positiivista palautetta* opiskelijoilta. Opiskelijat kokivat, että heidät otettiin hyvin osaksi työyhteisöä ja vastaanotto oli ollut hyvää. Työyhteisöön oli helppo päästä mukaan heti ensimmäisestä päivästä lähtien.

”Työyhteisössä vallitsi positiivinen ja lämmin ilmapiiri ja siihen pääsi helposti mukaan heti ensimmäisestä päivästä lähtien.”

”Työyksikkö on ollut työyhteisönä tasa-arvoinen ja myönteinen työilmapiiriltään. Yhteishenki on todella hyvä. Kaikki työntekijät ovat ottaneet opiskelijat hyvin vastaan.”

”Vastaanotto ja ilmapiiri työyhteisössä oli todella hyvä, harjoitteluun oli helppo ja miellyttävä tulla!”

Opiskelijat viihtyivät harjoittelussa hyvin. Työyksiköiden ilmapiiri oli opiskelijoiden mielestä hyvä ja sitä he kuvasivat positiiviseksi ja lämpimäksi, myös yhteishenki sai kehuja. Opiskelijat suosittelivat paikkaa muillekin harjoittelupaikaksi. *Työyhteisö oli suhtautunut vastaanottavasti muita työntekijöitä kohtaan* ja olivat motivoituneita työhönsä. Opiskelijat kuvasivat työyhteisöä ”yhdeksi kivoimmista” ja kokivat, että viihtyvyys ja opiskelijoiden ohjaaminen oli tärkeää yksikölle.

”Harjoitteluyksikköni työntekijät ovat motivoituneita ja se näkyi hienosti työskentelyssä kehittämisideoina ja työilmapiirinä.”

Perhe- ja sosiaalipalveluiden tulosyksikössä hoidon lähtökohtiin sisältyi yksi alaluokka: hoidon laatu ja arvoperustan selkeys. (Taulukko 16.)

Taulukko 16. Hoidon lähtökohdat Perhe- ja sosiaalipalveluiden tulosyksikössä

Yläluokka	Alaluokka
Hoidon lähtökohdat	Hoidon laatu ja arvoperustan selkeys

Hoidon arvoperustaan liittyen opiskelijat antoivat *negatiivista palautetta* siitä, miten rasisestisesti työntekijät puhuivat eri kulttuureista. Rasismi oli tullut ilmi päivittäisissä keskusteluissa työntekijöiden kesken, sekä näkynyt ennakkoluuloisuutena myös vastaanotolla. Työntekijät olivat puhuneet asiakkaista selän takana opiskelijalle. Opiskelijat toivoivat, että kaikki asiakkaat kohdataan tasavertaisina ja yhtä kunnioittavasti eikä tällaista puhetapaa tai asennetta hyväksytä työyhteisöissä. *Hoidon laadusta* opiskelijat kokivat, että yksilöllistä kohtaamista asiakkaan kanssavoisi olla enemmän ja, että varsinkin yksin viihtyvät asiakkaat olisi huomioitu paremmin.

” Asiakkaiden yksilöllistä kohtaamista voisi varmasti olla enemmän; varsinkin yksin viihtyvät (paljon omassa huoneessaan oleilevat) jäävät helposti (liian?) vähälle huomiolle.”

”Ainoa negatiivinen asia jota koin jakson aikana, oli päivittäinen terveydenhoitajien keskinäisissä keskusteluissa ja joskus myös vastaanotolla näkyvä ennakkoluuloisuus eri kulttuureita kohtaan - usein jopa suoranainen rasismi. Toivoisin, että tällainen puhetapa ja asenne ei olisi sallittua työyhteisössä ja että kaikki ymmärtäisivät, että asia on vakava ja ennakkoluulot todellisia. Jokaista perhettä pitää hoitaa yhtä hyvin ja puhua heistä yhtä kunnioittavasti alkuperästä huolimatta.”

Opiskelijaohjaus

Perhe- ja sosiaalipalveluiden tulosityksikössä ohjauksellisiin lähtökohtiin sisältyi viisi alaluokkaa: perehdytyksen toteutus työyksikössä, henkilökunnan kiinnostus opiskelijaohjaukseen, hoitotilanteiden hyödyntäminen ja riittävyys, ammatillisen kehittymisen ja oppimisen tukeminen sekä oppimista tukevat ohjaustaidot. (Taulukko 17.)

Taulukko 17. Ohjaukselliset lähtökohdat Perhe- ja sosiaalipalveluiden tulosityksikössä

Yläluokka	Alaluokat
Ohjaukselliset lähtökohdat	Perehdytyksen toteutus työyksikössä
	Henkilökunnan kiinnostus opiskelijaohjaukseen
	Hoitotilanteiden hyödyntäminen ja riittävyys
	Ammatillinen kehittyminen ja oppiminen
	Oppimista tukevat ohjaustaidot

Opiskelijat kokivat perehdytyksen toteutuneen erittäin hyvin. He arvioivat sen kattavaksi ja hyvin suunnitelluksi, ja lisäksi kaikki yksikön jäsenet olivat osallistuneet perehdytykseen. Erityisesti kehuja sai tervetulokirje ennen harjoittelujakson alkua ja ensimmäisen päivän suunnittelu. Arvosanaksi opiskelijat antoivat 10.

”Harjoittelun aloitus ja perehdytys oli hyvin suunniteltu (mm. tervetulokirje ennen harjoittelujakson alkua, ensimmäinen päivä suunniteltuna). Harjoittelujakson arviointi esimiehen kanssa oli hyödyllinen ja kertoi myös arvostuksesta opiskelijoita kohtaan.”

”Perehdyttämisestä arvosanaksi 10”

Opiskelijat kokivat, että pääsääntöisesti koko henkilökunta oli kiinnostunut opiskelijanohjauksesta ja antoi ohjausta. Erityisesti positiivista huomiota sai esimiehen aktiivisuus ja osallistuminen opiskelijan arkeen yksikössä. Heidän mielestään tämä kertoi arvostuksesta opiskelijoita kohtaan. Yhdessä negatiivisessa palautteessa esimiehen käytös oli viestittänyt voimakkaasti kiireisyyttä ja vaikuttanut näin negatiivisesti vuorovaikutukseen.

”Myös muut työyhteisön jäsenet osallistuivat perehdytykseeni ja ohjaukseeni. Minut huomioitiin erinomaisesti opiskelijana ja uutena työyhteisön jäsenenä”

Opiskelijat kokivat, että potilaiden *hoitoon liittyviä tilanteita hyödynnettiin opiskelijanohjauksessa ja niitä oli riittävästi*. Oppimisen kannalta oli järjestetty hyvin oppimismahdollisuuksia. Opiskelijat kertovat palautteissa päässeensä oman yksikön lisäksi tutustumaan myös muiden yksiköiden toimintaan ja yhteistyötahot olivat olleet kiinnostuneita kertomaan omasta työstään ja sen vaikutuksista. Yksikössä oli ollut monipuolisia työtehtäviä ja ohjaajat olivat antaneet oikeasti oppimista edistäviä tehtäviä opiskelijalle. Opiskelijoille oli jäänyt laaja kuva yksiköiden toiminnasta. *Opiskelijat olivat oppineet* paljon uutta jota voi hyödyntää tulevaisuudessa omassa työssään. Opiskelijat kokivat oman ohjaajan tukeneen opiskelijan *oppimista ja näin mahdollistettiin ammatillinen kehittyminen*. Toiveena oli, että ohjaajille järjestettäisiin koulutusta opiskelijaohjaukseen liittyen.

” Harjoittelujaksoni oli monipuolinen ja hyvin kattava. Koen saaneeni hyvän kuvan opiskeluterveydenhuollosta sen eri yksiköissä. Minut otettiin hyvin vastaan eri toimipisteissä ja myös yhteistyötahot olivat kiinnostuneita kertomaan omasta työstään ja sen vaikutuksista minulle. Koin tämän mielekkäänä, oma tietämykseni esim. kuraattorin työstä on lisääntynyt huomattavasti.”

” Sain vastuuta ja monipuolisia työtehtäviä.”

” Oma ohjaajani tuki oppimistani”

” Sain tässä työharjoittelussa paljon luottoa omaan osaamiseeni”

Perhe- ja sosiaalipalveluiden tulosyksikössä ohjaussuhteen toimivuuteen sisältyi neljä alaluokkaa: ohjaajien suhtautuminen ohjaustehtävään, palautteen saaminen, ohjauksen laatu ja vuorovaikutus ohjaussuhteessa. (Taulukko 18.)

Taulukko 18. Ohjaussuhteen toimivuus Perhe- ja sosiaalipalveluiden tulosityksikössä

Yläluokka	Alaluokat
Ohjaussuhteen toimivuus	Ohjaajien suhtautuminen ohjaustehtävään
	Palautteen saaminen
	Ohjauksen laatu
	Vuorovaikutus ohjaussuhteessa

Perhe- ja sosiaalipalveluiden tulosityksikössä *ohjaajat suhtautuivat positiivisesti ohjaustehtäväänsä ja myönteisesti opiskelijaan. Opiskelijat kokivat saavansa rakentavaa ja kannustavaa palautetta ohjaajiltaan. Osa koki, että palautetta voisi antaa enemmän ja, ettei sitä voi koskaan saada liikaa.*

”Oma ohjaajani antoi kannustavaa sekä rakentavaa palautetta”

”Jos jonkun kehitysidean keksimällä keksisin, niin palautetta voisi antaa enemmän. Palautetta kun ei voi koskaan saada liikaa.”

Opiskelijat olivat erityisen tyytyväisiä ohjauksen laatuun. He kuvasivat ohjausta hyvin suunnitelluksi ja toteutetuksi. Ohjaajat olivat olleet päteviä, mukavia ja kannustavia sekä heitä oli ollut helppo lähestyä. Opiskelijat arvioivat, että vuorovaikutus opiskelijan ja ohjaajan välillä oli ollut hyvää. Opiskelijoiden mielestä ohjaajat vastasivat mielellään opiskelijan esittämiin kysymyksiin, antoivat vastuuta ja opiskelijan mielipiteitä oli kuunneltu ja arvostettu. Yksiköiden työyhteisö oli opiskelijoiden mielestä ollut tasavertainen ja opiskelijoiden annettiin osallistua keskusteluun.

”Opiskelijaohjaus oli hyvin suunniteltu, toteutettu ja oppimiseni kannalta järjestettiin hyvin oppimismahdollisuuksia. Minulle mahdollistettiin itsenäinen kehittyminen opiskelijana.”

”Sain osallistua keskusteluun ja tunsin, että mielipiteitäni kuunneltiin ja niitä arvostettiin.”

” Ohjaajat olivat mukavia ja ottivat minut saman tien mukaan työhön ja heille oli helppo jutella.”

” Työntekijät olivat kiireisiä, mutta suhtautuivat opiskelijaan myönteisesti ja kysyivät usein, voivatko olla avuksi. Tuntuivat huolehtivan minusta ja minun oli helppo lähestyä heitä”

Perhe- ja sosiaalipalveluiden tulosityksikössä opettajan osuuteen sisältyi kaksi alaluokkaa: yhteyden pitäminen ja arviointikeskusteluun osallistuminen. (Taulukko 19.)

Taulukko 19. Opettajan osuus Perhe- ja sosiaalipalveluiden tulosityksikössä

Yläluokka	Alaluokat
Opettajan osuus	Yhteyden pitäminen
	Arviointikeskusteluun osallistuminen

Opiskelijat antoivat *hyvin erilaista palautetta opettajan yhteistyöstä ja yhteyden pidosta jakson aikana*. Osalla yhteistyö sujui koulun ja harjoittelupaikan välillä hyvin joustavasti ja ongelmitta, kun *osassa opettaja ei ollut lainkaan yhteydessä harjoittelupaikkaan eikä osallistunut arviointikeskusteluun*. Arviointi oli tehty puhelimitse uusien käytäntöjen mukaisesti, palautteessa koetaan, että *vuorovaikutustilanne olisi luontevampi kasvotusten tapaamisessa*.

” Huonot arvosanat koulun ja työyhteisön välisestä työskentelystä johtuvat siitä, ettei opettaja tullut arviointitapaamiseen harjoitteluyksikköni vaan arviointi tehtiin puhelimitse uusien käytäntöjen mukaisesti. Mielestäni vuorovaikutustilanne olisi luontevampi yhteisessä tapaamisessa.”

”Yhteistyö koulun ja harjoittelupaikan välillä sujui kuitenkin aina hyvin joustavasti ja täysin ongelmitta.”

”Arviot opettajan ja ohjaajan sekä opettajan ja harjoittelupaikan suhteesta on tehty sillä perusteella, että opettaja ei ole ollut yhteydessä harjoittelupaikkaan eikä ole tehnyt ohjaajan kanssa arviota.”

”Olen erittäin tyytyväinen harjoittelujaksooni kokonaisuutena.”

5.3 Harjoitteluympäristö ja opiskelijaohjaus Terveyspalveluiden tulosityksikössä

Harjoitteluympäristö

Terveyspalveluiden tulosityksikössä työyksikön ilmapiiriin sisältyi kolme alaluokkaa: opiskelijan vastaanotto ja työvuoroon meneminen, työyksikössä viihtyminen ja työyhteisön suhtautuminen työntekijöihin. (Taulukko 20.)

Taulukko 20. Työyksikön ilmapiiri Terveyspalveluiden tulosityksikössä

Yläluokka	Alaluokat
Työyksikön ilmapiiri	Opiskelijan vastaanotto ja työvuoroon meneminen
	Työyksikössä viihtyminen
	Työyhteisön suhtautuminen työntekijöihin

Terveyspalveluiden tulosityksikössä opiskelijat kokivat työyksikön ilmapiirin hyvänä ja *heidät oli otettu hyvin vastaan työyksiköissä*. Työyhteisöissä oli helppo työskennellä ja opiskelijat tunsivat olevansa osana työtiimiä. *Opiskelijoiden palautteissa* työyksiköt olivat mieluisia, *niissä viihdyttiin* ja niitä voitiin suositella myös muille opiskelijoille harjoittelupaikaksi. *Positiivinen suhtautuminen kollegoihin tuli esiin opiskelijoiden palautteista*.

”Minut otettiin ihanasti vastaan työyhteisössä.”

”Työyhteisössä oli helppo työskennellä ja tuli sellainen olo, että olin ”yksi heistä” :)”

Terveyspalveluiden tulosityksikössä hoidon lähtökohtiin sisältyi yksi alaluokka: tiedonkulku potilashoidossa. (Taulukko 21.)

Taulukko 21. Hoidon lähtökohdat Terveyspalveluiden tulosityksikössä

Yläluokka	Alaluokka
Hoidon lähtökohdat	Tiedonkulku potilashoidossa

Potilaiden hoitoon liittyvissä asioissa opiskelijat antoivat *negatiivista palautetta tiedonkulun ongelmista*. Opiskelijoita oli ohjeistettu eri tavalla kirjaamisessa, mikä aiheutti ylimääräistä sekaannusta. Opiskelijoiden toiveena ja parannusehdotuksena olisi että

kaikki työpaikan työntekijät ohjeistettu selkeästi yhteisesti sovitulla samoilla ohjeilla, ja että nämä ohjeet olisivat myös kirjallisina jälkeenpäin luettavissa. Tietojärjestelmä Effican kanssa oli myös koettu hankaluuksia ja toiveena olisi, että kirjausohjeet voisi päivittää niin, että niissä olisi enemmän screenshot-kuvia. Kuviin voisi merkitä vaihe kerrallaan, että mitä tulee klikata minkäkin otsikon ja ikkunan avaamiseksi. Näin opiskelija pääsisi nopeammin harjoittelemaan kirjaamista itsenäisesti, eikä Effican teknisestä käytöstä tulisi turhaa stressiä kenellekään.

”Ainoa asia mikä sai aikaan harmitusta, oli tiedonkulun ongelmat. Samaan aikaan harjoittelussa oli myös toinen opiskelija ja aika usein tuli esiin tilanteita, joissa meitä oli ohjeistettu eri tavalla (esim. kirjaukset, klinikat). Tämä aiheutti ylimääräistä sekaannusta ja harmitusta. Eli toive, että kaikki työpaikan työntekijät ovat ohjeistettu SELKEÄSTI samoilla ohjeilla (esim. yhteinen kokous asiasta, tiedot paperilla mihin voi tarvittaessa palata).”

Opiskelija ohjaus

Terveyspalveluiden tulosityksikössä ohjauksellisiin lähtökohtiin sisältyi viisi alaluokkaa: perehdytyksen toteutus työyksikössä, henkilökunnan kiinnostus opiskelijaohjaukseen, hoitotilanteiden hyödyntäminen ja riittävyys, ammatillisen kehittymisen ja oppimisen tukeminen ja oppimista tukevat ohjaustaidot. (Taulukko 22.)

Taulukko 22. Ohjaukselliset lähtökohdat Terveyspalveluiden tulosityksikössä

Yläluokka	Alaluokat
Ohjaukselliset lähtökohdat	Perehdytyksen toteutus työyksikössä
	Henkilökunnan kiinnostus opiskelijaohjaukseen
	Hoitotilanteiden hyödyntäminen ja riittävyys
	Ammatillinen kehittyminen ja oppiminen
	Oppimista tukevat ohjaustaidot

Terveyspalveluiden tulosityksikössä harjoitelleet *opiskelijat eivät antaneet perehdytyksestä avovastauksissaan positiivista palautetta*. He kokivat, ettei ohjaajat olleet halunneet perehdyttää opiskelijaa. Toiveena opiskelijoilla oli, ettei sellaista ohjaaja laitetta perehdyttämään, jottei opiskelijan oppiminen kärsi.

”Jos perehdyttävä ei halua perehdyttää hänen ei pitäisi tehdä sitä koska silloin opiskelijan oppiminen kärsii. En tarkoita, että kaikkien sairaanhoitajien pitäisi olla yli-innokkaita opiskelijoista mutta jos inhoaa perehdyttämistä niin paljon, ettei lainkaan tee sitä, vaikka pitäisi niin parempi ettei sitten tekisi.”

Opiskelijat kokivat, että koko henkilökunta oli *pääosin ollut kiinnostunut opiskelijoiden ohjaamisesta*. He olivat voineet pyytää ja saada ohjausta tarvittaessa keneltä tahansa, vaikka välillä olikin kiire. Opiskelijat kokivat, että jokainen työryhmän jäsen oli ollut valmis auttamaan opiskelijaa. *Negatiivista palautetta annettiin esimiehestä*. Tiimivastaava oli opiskelijoiden mielestä jäänyt etäiseksi opiskelijoille, eikä hän ollut esitellyt itseään. Toiveena opiskelijoilla olisi ollut, että tiimivastaava olisi kertonut omasta työkuvastaan ja yksikön toiminnasta.

”Jokainen työyhteisön jäsen oli valmis auttamaan minua.”

”Työyhteisö tuki oppimistani ja keneltä tahansa vuorossa olevalta työntekijältä sai ohjausta tarvittaessa”

Opiskelijat kuvaavat saaneensa harjoittelujaksolla haasteita, työ oli heidän mielestään ollut mielenkiintoista ja hoitoon *liittyviä tilanteita oli hyödynnetty ohjauksessa*. Opiskelijat kokivat, että heidän *oli annettu tehdä paljon*. Muutama opiskelija antoi *negatiivista palautetta siitä*, ettei ohjaaja ollut kiinnostunut opiskelijan mukaantulosta hoitotilanteeseen ja hoitotilanteessa olisi pitänyt olla enemmän aikaa.

” Sain tehdä paljon. Opiskelijaohjauksen yhteydessä olevassa potilastilanteessa olisi hyvä, jos olisi hieman tavallista enemmän aikaa käytettävissä”

”Muutama ohjaaja ei ollut kovinkaan kiinnostunut opiskelijan mukaan tulosta hoitotilanteeseen.”

Opiskelijat kuvasivat *oppineensa harjoittelujaksolla paljon ja kehittyneet ammatillisesti. Uusia asioita oli tullut runsaasti*. Harjoittelupaikat olivat opiskelijoiden mielestä olleet opettavaisia ja siellä oli saanut käsityksen moniammatillisesta toiminnasta. Opiskelijat kokivat, että kyseinen harjoittelujakso oli opettanut enemmän kuin kahden vuoden opiskelu koulussa. Harjoittelun myötä opiskelijoiden itsevarmuus työskentelyyn lisääntyi. Opiskelijat toivoivat, että myös he saisivat osallistua koulutuksiin.

”Opin paljon, tämä oli antoisa harjoittelujakso”

”Tuntuu, että harjoittelujakso opetti minulle enemmän kuin koko kahden vuoden opiskelu. Käytännössä tätä oppii.”

Ohjaajien opetus- ja ohjaustyyli oli ollut opiskelijoiden mielestä selkeää ja he olivat ohjaukseen tyytyväisiä. Opiskelijat kuvasivat, että ohjaajat olivat perustelleet selkeästi ”miksi tehdään niin”. Yksi opiskelija koki, että ohjaajat, vakituinen lääkäri ja koko muu työyhteisö oli tukenut heidän oppimistaan.

”Ohjaaja ja ohjaajan vakituinen lääkäri tukivat oppimistani. He osasivat tosi hyvin ohjata, tukea ja selittivät asioiden ja tavoin perusteet, mitä auttoi tosi paljon ymmärtämään asioiden logiikkaa- ”miksi tehdään niin”.”

Terveyspalveluiden tulosityksikössä ohjaussuhteen toimivuuteen sisältyi neljä alaluokkaa: ohjaajien suhtautuminen ohjaustehtävään, säännöllisen palautteen saaminen, ohjauksen laatu, ja vuorovaikutus ohjaussuhteessa. (Taulukko 23.)

Taulukko 23. Ohjaussuhteen toimivuus Terveyspalveluiden tulosityksikössä

Yläluokka	Alaluokat
Ohjaussuhteen toimivuus	Ohjaajien suhtautuminen ohjaustehtävään
	Säännöllisen palautteen saaminen
	Ohjauksen laatu
	Vuorovaikutus ohjaussuhteessa

Terveyspalveluiden tulosityksikön *ohjaajat olivat opiskelijoiden mielestä pääsääntöisesti halukkaita ohjaamaan opiskelijoita*. Ohjaajat olivat olleet kannustavia, ammattitaitoisia ja tukeneet opiskelijan ammatillista kasvua. *Ohjaus oli opiskelijoista ollut onnistunutta ja he olivat yleisesti tyytyväisiä ohjaukseen* muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. *Yksittäiset opiskelijat antoivat negatiivista palautetta*. He kuvasivat saaneensa ohjaajia, joista oli jäänyt huono mieli tai ohjaaja ei ollut ottanut kontaktia opiskelijaan. Opiskelijoiden toiveena olisi muistuttaa ohjaajia tasa-arvoisesta suhteesta opiskelijaan. *Opiskelijat kokivat saaneensa säännöllisesti palautetta*, mutta he toivoivat saavansa sitä heti hoitotilanteen jälkeen tai saavansa mahdollisuuden kysyä tilanteesta.

”Ihania, ammattitaitoisia ja kannustavia ohjaajia.”

”Sain hyvää ohjausta ja palautetta.”

”Omasta mielestäni voisi fyssareita muistuttaa tasa-arvoisesta suhteesta opiskelijan ja heidän välillään.”

Terveyspalveluiden tulosityksikössä opettajan osuuteen sisältyi kolme alaluokkaa: Oppimisen tukeminen, yhteyden pitäminen ja arviointikeskusteluun osallistuminen. (Taulukko 24.)

Taulukko 24. Opettajan osuus Terveyspalveluiden tulosityksikössä

Yläluokka	Alaluokat
Opettajan osuus	Oppimisen tukeminen
	Yhteyden pitäminen
	Arviointikeskusteluun osallistuminen

Terveyspalveluiden tulosityksikössä *opettajan osuudesta opiskelijaohjaukseen annettiin vain negatiivista palautetta. Opiskelijat kertovat palautteessaan jääneensä ilman opettajan tukea, ja ettei viimeiseen harjoittelujaksoon kuulu opettajan ohjausta kuin ainoastaan tarvittaessa. Palautteista käy ilmi, ettei opettaja käynyt harjoittelupaikassa kertaakaan. Myös ajan järjestymisen niin, että opettaja ja ohjaaja olisivat olleet läsnä samanaikaisesti, oli ollut haastavaa.*

”Opettaja ei käynyt harjoittelupaikassa.”

”Opettajani ei käynyt kuin kerran paikalla, eikä aikaa saatu järjestymään niin että ohjaaja ja opettajani olisivat samaa aikaa läsnä.”

7 Pohdinta

7.1 Luotettavuus

Luotettavuuden arviointia pidetään välttämättömänä yleisen tutkimustoiminnan sekä tieteellisen tiedon hyödyntämisen kannalta. Vaikka laadullisen tutkimuksen tavoitteena onkin tuottaa mahdollisimman luotettavaa tietoa, sen luotettavuudesta on kannettu huolta kirjallisuudessa. Laadullista tutkimusta tekevä työskentelee yleensä yksin, jolloin vaara ns. holistisesta harhaluulosta tai virhepäätelmästä kasvaa. Tällä tarkoitetaan sitä, että tutkija on prosessinsa aikana vakuuttunut omien johtopäätöstensä ja mallinsa oikeellisuudesta, vaikka asia ei näin välttämättä ole. (Kylmä- Juvakka 2007: 127; Kankkunen ym. 2015: 197-199.)

Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida mm. seuraavien kriteereiden avulla: uskottavuus, reflektiivisyys, vahvistettavuus ja siirrettävyys. Uskottavuudella tarkoitetaan, että tutkimus ja sen tulokset ovat uskottavia. (Kylmä ym. 2007: 133; Kankkunen ym. 2015: 197-199.). Tutkimuksessa tarkasteltiin ja käsiteltiin aineistoa niin, että tulosten tulkinta vastaa kyselyyn vastanneiden käsityksiä ja tutkimus täyttää uskottavuuden kriteerit.

Vahvistettavuudella tarkoitetaan sitä, että tutkimustulokset ja tutkimusprosessi on oltava kuvattu niin, että lukija/toinen tutkija ymmärtää miten tutkimusprosessi on edennyt, miten se on tehty sekä millaisia heikkouksia ja vahvuuksia tutkimuksella on. Analyysin tulee olla mahdollisimman selkeästi ja tarkasti kuvattu. (Kylmä ym. 2007: 133; Kankkunen ym. 2015: 197-199.) Tässä tutkimuksessa tutkimuksen luotettavuutta on lisätty vahvistettavuudella eli kuvaamalla tutkimusprosessin eteneminen tarkasti. Opinnäytetyön aineisto, sen kerääminen ja aineiston analysointi on kuvattu mahdollisimman tarkasti. Aineistoa analysoitiin tässä opinnäytetyössä muuttamatta aineistoa, näin sisällön luotettavuus saatiin säilytettyä. Tässä opinnäytetyössä käytetään tutkittua tietoa. Aiemmat tutkimustulokset aiheesta ja niihin perehtyminen lisäävät luotettavuutta, sillä tässä tutkimuksessa saadut tulokset ovat samankaltaisia. Tutkimustulokset raportoitiin rehellisesti ja huolella. Cles-palautteiden avoimissa vastauksissa esiintyneitä ilmaisuja on käytetty niin, että merkitys ei ole muuttunut. Suoria lainauksia käytetään niin, ettei niistä voida tunnistaa vastaajaa. Tulosten raportoinnin selkeyttämiseksi ja tiedon tiivistämiseksi aineiston taustamuuttujien arviointiasteikon

luokkia iän ja harjoittelujakson keston osalta muutettiin yhdistelemällä. Muutoksella ei ollut vaikutusta tulosten luotettavuuteen.

Siirrettävyydellä viitataan siihen, missä määrin tuloksia on mahdollista siirtää johonkin toiseen kontekstiin eli ympäristöön. Tämän vuoksi tutkimuksessa on tärkeä kuvata mahdollisimman tarkasti tutkimuskontekstia, osallistujien valintaa sekä sitä, miten aineisto on kerätty ja analyysi tehty. (Kylmä ym. 2007: 133; Kankkunen ym. 2015: 197-199.) Tutkimuksen tulokset eivät ole suoraan sellaisenaan siirrettävissä toiseen ympäristöön, mutta niitä voi hyödyntää opiskelijaohjausta kehitettäessä. Tässä opinnäytetyössä palautteita antaneiden opiskelijoiden kokemukset ovat ainutlaatuisia ja yksilöllisiä. Opinnäytetyöhön osallistujat eli ne, jotka antoivat palautetta avovastauksissa Cles+T- kyselyssä, valikoituivat tutkimukseen sattumanvaraisesti. Opinnäytetyön tekijä ei voinut mitenkään vaikuttaa palautteiden antajiin eikä heidän tutkimukseen valikoitumiseensa.

Tutkimuksen tekijöiden tulee olla tietoisia omista lähtökohdistaan tutkimuksen tekijöinä, mikä tarkoittaa reflektiivisyyttä omaan itseensä tutkijana sekä oman vaikutuksen tarkastelu tutkimukseen ja osallistujiin. Pienet tutkimuksen otosmäärät saattavat aiheuttaa kritisointia luotettavuuden ja yleistettävyyden näkökulmasta laadullisissa tutkimuksissa. (Kylmä ym. 2007: 133; Kankkunen ym. 2015: 197-199.) Tutkija on reflektoinut omaa toimintaansa tutkimusprosessin aikana käymällä aineistoa ja tutkimusta läpi useaan otteeseen. Hän on pohtinut omaa suhtautumistaan omaan itseensä tutkijana. Aineistoa on tarkkailtu mahdollisimman objektiivisesti.

Aineiston keruun osalta kyselytutkimuksissa on haasteena se, ymmärretäänkö kysymykset toivotusti ja vastaavatko vastaajat rehellisesti ja huolellisesti kysymyksiin. (Hirsjärvi ym. 2010: 184.) Jokaisella opiskelijalla on mahdollisuus vastata nimettömänä Cles+T- kyselyyn, ja kyselyyn vastaamisen ajankohta oli kaikille sama eli harjoittelun loppu. Koska kysely on vapaaehtoinen ja opiskelijoiden edun mukainen, voidaan olettaa, että tässä tutkimuksessa osallistujat haluavat rehellisesti kertoa omista opiskelijaohjaukseen liittyvistä kokemuksistaan. Tutkimus on siinä mielessä hyvin tärkeä opiskelijoiden kannalta, että hyvä ja laadukas opiskelijaohjaus ja sen kehittäminen takaavat käytännön harjoittelun onnistumisen ja mahdollistaa oppimisen jakson aikana. Onnistunut ja laadukas työelämäharjoittelu takaa tulevaisuudessa myös osajia sosiaali- ja terveydenhuoltoalalle.

7.2 Eettiset kysymykset

Eettisten näkökulmien pohtiminen on erittäin tärkeää tutkimusta tehtäessä. Etiikassa vastataan kysymyksiin oikeasta ja väärästä, ja tutkimusetiikkaa tulee noudattaa tutkimusta tehdessä. Tutkimuksen tekijöillä on tässä suuri vastuu ja mikäli tutkija toimii epäeettisesti, saattaa se vaarantaa koko tutkimuksen. Tutkimuksen eettisten vaatimusten noudattaminen, kuten tutkijan aito kiinnostus aiheeseen, uuden informaation hankinta ja tutkijan tunnollinen perehtyminen tutkittavaan aiheeseen sekä saatujen tulosten luotettavuus on tärkeää. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeä pohtia etiikkaa jo aiheen valinnan aikana, sekä kun muodostetaan tutkimuskysymyksiä. Etiikan näkökulmasta tulee myös pohtia, millaisia vaikutuksia tutkimuksella on tutkittavien elämään. Yhteiskunnallinen hyöty tulee etiikan kannalta ottaa huomioon eli tutkimuksesta tulee olla hyötyä ihmisille. (Kylmä ym. 2007: 137; Kankkunen ym. 2015: 211-218; TENK 2012.)

Tutkimuseettisiä periaatteita ovat: ihmisoikeuksien kunnioittaminen, haitan välttäminen, rehellisyys, luottamus, kunnioitus ja oikeudenmukaisuus. Tutkimuksen tekijän tulisi aina toimia näiden periaatteiden mukaisesti. Laadullisen tutkimus pureutuu yleensä tutkittavien kokemusmaailmaan, mikä tekee siitä henkilökohtaisempaa. Eettisyyden näkökulmasta on tärkeä aina turvata tutkimukseen osallistujien asema. Se miten tutkimuskysymys muodostetaan ja aineisto kerätään, liittyy olennaisesti tutkittavien aseman huomioimiseen. (Kylmä ym. 2007: 147-148; TENK 2012.)

Tässä opinnäytetyössä noudatetaan tutkimuseettisiä periaatteita. Espoon kaupunki ei edellytä eettisen lautakunnan puolta tutkimusluvalle, koska aineistossa ei käsitellä potilaisiin liittyvää tietoa. Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimen esikunta/Kehittämisen tulosalue Ketterä on myöntänyt opinnäytetyölle tutkimusluvan syyskuussa 2017.

Tärkeimpiä eettisiä asioita tutkimukseen osallistuvien kannalta on tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuus, samanarvoinen kohtelu, ihmisarvon ja yksityisyyden kunnioittaminen ja vastausten luottamuksellinen käsittely. Kyselyssä opiskelijalle ilmoitetaan, että vastaukset julkaistaan työyksikössä ja mahdollisesti hoitoalan lehdissä, jotta opiskelija on tietoinen siitä, mihin aineistoa käytetään. Heille informoidaan, että kysely on osana jatkuvaa opiskelijaohjauksen laadun kehittämistä eikä kyselyyn vastaaminen tai vastaamatta jättäminen vaikuta harjoittelun arviointiin tai kulkuun millään lailla. Samalla opiskelijoille kerrotaan myös vastausten luottamuksellisesta käsittelystä.

Opiskelijoita ei palkita tutkimukseen osallistumisesta. Opiskelijat voivat täyttää kyselyn yksityisesti harjoittelupaikassa. Opiskelijat kirjautuvat kyselyyn yleisen salasanan avulla ja valitsevat harjoitteluyksikön koodin. Tunnistetietojen avulla tulokset menevät automaattisesti oikean harjoitteluyksikön alle. Yksittäistä opiskelijaa ei ole mahdollista tunnistaa vastauksista. Koska kysely on vapaaehtoinen, voidaan olettaa, että tässä tutkimuksessa osallistujat haluavat rehellisesti kertoa omista opiskelijaohjaukseen liittyvistä kokemuksistaan. (Kankkunen ym. 2015: 218-222; Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2002.).

Espoon kaupungilta saatu opinnäytetyön aineisto on valmiiksi kerätty. Aineisto käsitellään ilman henkilötietoja ja opinnäytetyön tekijällä on pysyvä vaitiolovelvollisuus tutkimukseen liittyvistä tiedoista. Opinnäytetyöstä ei tule esille yksittäisten yksiköiden tai osastojen saamia arvioita opiskelijaohjauksen laadusta vaan kolmea tulosityksikköä käsiteltiin jokaista omana kokonaisuutenaan. Aineistoa ei ole plagioitu tai vääristelty tietoisesti. Tulokset on raportoitu vääristelemättä ja todenmukaisesti. Tutkimukseen saadut aineistot palautetaan takaisin Espoon kaupungille tai laitetaan tietosuojajätteisiin.

7.3 Tulosten tarkastelu

Yhteenvetona Espoon sosiaali ja terveystoimen tulosityksiköissä vuonna 2016 harjoitelleet opiskelijat olivat harjoitteluunsa tyytyväisiä. Valtaosa opiskelijoista oli valmis suosittelemaan harjoitteluyksikköään mielellään myös muille opiskelijoille, tämä kertoo tyytyväisyydestä ja onnistuneesta harjoittelusta näissä yksiköissä. Tutkimuksen tuloksia voi hyödyntää Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimen kolmessa tulosityksikössä opiskelijaohjauksen kehittämisessä. Opinnäytetöiden tuloksia voisi muutenkin käsitellä ja tuoda esiin työyksiköissä paljon nykyistä enemmän. Tämä voisi parantaa ohjaajien motivaatiota laadukkaaseen ohjaamiseen. Työyksiköiden kannattaa panostaa hyvään ja laadukkaaseen opiskelijaohjaukseen, koska tulevaisuudessa tarvitaan osaajia sosiaali- ja terveysalalle. Myös työelämän ja oppilaitosten välistä yhteistyötä olisi tärkeä kehittää.

Sähköiseen kyselyyn vastanneista opiskelijoista suurin osa oli nuoria 24-vuotiaita tai nuorempia kaikissa tulosityksiköissä mikä selittää sen, että aikaisempi tutkinto tulosityksiköissä harjoitelleilla oli alle puolella vastaajista. Mahdollista oli, että eri ikäisten aikaisempi työkokemus ja motivaatio uuteen tutkintoon opiskeluun vaikuttavat opiskelijoiden arvioihin ohjauksen laadusta ja harjoitteluympäristöstä. Olisi mielenkiintoista tietää ketkä kyselyyn vastanneista olivat vastanneet avokysymykseen ja

keitä he olivat tästä joukosta. Esimerkiksi miten iäkkäämmät opiskelijat olivat arvioineet harjoitteluaan verrattuna nuoriin. Perhe- ja sosiaalipalveluiden tulosityksikössä oli harjoitellut vuonna 2016 yhteensä 33 yliopisto-opiskelijaa, mutta heistä vain 2 oli vastannut kyselyyn. Iäkkäiden tai yliopistossa opiskelevien odotukset voivat olla erilaiset ohjauksenlaatuun liittyen kuin nuorilla tai ammatillista tutkintoa suorittavilla. Mahdollista on myös, että ikä ja opiskelupaikka vaikuttaisivat palautteen antoon kyselyssä. Vanhusten palveluiden tulosityksikössä harjoitteli eniten 1. ja 2. vuositason opiskelijoita, kuin muissa tulosityksiköissä vuositaso jakautui enemmän tasaisesti.

Työyksikön ilmapiiri

Aikaisemmista tutkimuksista tuli esiin, että opiskelijat pitävät harjoittelujaksollaan myönteistä ilmapiiriä tärkeänä harjoittelujakson onnistumiseen vaikuttavana seikkana (Papp ym. 2003). Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystulosten tulosalueen tulosityksiköissä opiskelijat arvioivat ilmapiirin olevan pääsääntöisesti erittäin hyvä ja opiskelijamyönteinen. Vanhusten palveluiden tulosityksikössä tuli muutama yksittäinen negatiivinen palaute koskien ilmapiiriä ja suhtautumista opiskelijoihin. Työyksiköiden kannalta on hyvin tärkeää, että opiskelijat kokevat ilmapiirin hyväksi. Jos ilmapiiri on huono, vähentää se varmasti työyksikön vetovoimaisuutta työpaikkana tulevaisuudessa.

Opiskelijat olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä opiskelijaohjauksen laatuun ja he viihtyivät harjoittelujaksollaan. He pitivät tärkeänä harjoittelun onnistumiseen vaikuttavana seikkana, että ohjaajat vastasivat mielellään kysymyksiin, antoivat vastuuta ja opiskelijan mielipiteitä kuunneltiin ja arvostettiin. Opiskelijoiden harjoittelujakso oli myös onnistuneempi, mikäli opiskelijoiden kohtelu oli tasavertaista ja opiskelijoiden annetaan osallistua keskusteluun. Kehitettävää olisi joissakin yksiköissä ilmapiirissä kohdistuen opiskelijoihin, mutta myös muihin työntekijöihin. Palautteista kävi ilmi, että jos työyksikössä oli negatiivinen ilmapiiri työntekijöiden kesken, vaikutti se voimakkaasti myös opiskelijoiden viihtymiseen jaksolla. Tähän tulisi työpaikoilla kiinnittää erityistä huomiota. Myös osaston lähiesimiehiltä toivottiin tiiviimpää yhteistyötä opiskelijoiden kanssa ja tukea jakson aikana. Opiskelijoiden arvioihin saattaa vaikuttaa se, jos lähiesimies ei osallistu opiskelijaohjaukseen harjoitteluyksikössä (Saarikoski – Leino-Kilpi 2002). Lähiesimiehet johtavat yksikköään myös omalla esimerkillään, heidän tulisikin aina kohdella työntekijöitä sellaisella tavalla jonka he haluavat leviävän tavaksi koko työyhteisöön.

Hoidon lähtökohdat

Opiskelijoiden kirjava ja epäselvä ohjeistus kirjaamiseen liittyen aiheutti ylimääräistä sekaannusta harjoittelussa. Opiskelijat toivoivat selkeitä ja yhtenäisiä ohjeita kirjaamiseen ja heidän mielestään potilaan hoidon kirjaaminen ja tiedonkulun sujuvuus olivat selkeitä kehitysalueita. Kirjalliseen ja suulliseen raportointiin osallistuminen auttaa kehittämään opiskelijan päätöksentekokykyä (Severinsson – Sand 2010). Työyksiköissä tulisi olla kirjaamiseen selkeät kirjalliset ohjeet helpottamaan työntekijöiden ja opiskelijoiden työskentelyä. Laadukas kirjaaminen on hyvin tärkeää potilashoidossa, jotta hoidon jatkuvuus ja potilasturvallisuus pystytään takaamaan. Koulutuksen ja tulevan työelämän kannalta on tärkeää, että opiskelijat oppivat kirjaamaan oikein ja laadukkaasti.

Opiskelijat kokivat myös kaikenlaisen epäasiallisen käytöksen esim. rassistiset puheet tai asiakkaisiin kohdistuvan huonon käytöksen vääränä ja ahdistavana. Vaikkei puhe edes kohdistunut asiakkaaseen suoraan vaan puhuttiin ikään kuin ”selän takana”, opiskelijat toivoivat ohjaajilta ammatillista ja esimerkillistä käyttäytymistä opiskelijoiden edessä. Opiskelijat usein katsovat ohjaajiaan ylöspäin ja ohjaaja usein toimiikin roolimallina opiskelijalle. Epäasiallisella käytöksellä voi olla kauaskantoiset vaikutukset, koska usein opiskelijat saattavat siirtää kohtaamaansa kohtelua eteenpäin tulevaisuudessa, jos ovat omaksuneet, että sellainen tapa toimia on oikein.

Ohjaukselliset lähtökohdat

Pääsääntöisesti harjoittelupaikat tulosityksiköissä olivat opettavaisia ja niissä oli paljon mielenkiintoisia työtehtäviä ja uutta opittavaa opiskelijoille. Opiskelijoille annettiin paljon työtehtäviä ja heidät usein pyydettiin erikseen mukaan, mikäli yksikössä on jotain mielenkiintoista ja opettavaista hoitotyötä menossa. Ohjauksen laatu oli pääosin erinomaista ja opetustapa oli opiskelijalähtöistä ja opiskelijan yksilöllisen oppimistyylin huomioivaa. Ohjauksen tulisi myös olla näyttöön perustuvaa ja ohjaajan tulisi aina osata perustella toimintansa ja tekemänsä päätökset. Muutamassa palautteessa yksikössä oli ollut liian vähän haasteita tarjolla, koska työtehtävät olivat olleet ennestään tuttuja. Oppilaitosten tehtävänä voisi olla etsiä opiskelijoille tarpeeksi haastavia harjoittelupaikkoja ja järjestää niitä etenkin sellaisille opiskelijoille, joilla on aiempi tutkinto esim. lähihoitajakoulutus. Myös teoriatiedon tulisi vastata jakson vaatavuustasoa, jotta opiskelijalla on mukava ja luottavainen mieli mennä harjoitteluun. Jotta ohjauksen laadun

taso pysyisi jatkossakin hyvänä ja kehittyisi edelleen, tulisi opiskelijaohjaajien pedagogisia ja ohjauksellisen osaamisen valmiuksia lisätä täydennyskoulutuksen avulla.

Vaikka perehdyttäminen oli pääosin hyvin järjestetty, opiskelijapalautteista jäi tunne, että oli ohjaajasta kiinni, miten laadukasta perehdytys oli. Erityisesti kehuja sai tervetulokirje ennen harjoittelujakson alkua ja ensimmäisen päivän hyvä suunnittelu. Kehitysehdotuksena olisi yhtenäistää osaston perehdytystä tekemällä työntekijöille selkeät ohjeet ja perehdyttämismateriaali esim. tarkistuslista, mitä asioita perehdytykseen kuuluu ja mitä asioita opiskelijoille tulee kertoa osaston toiminnasta. Perehdyttämiseen kannattaa panostaa, sillä se luo hyvän pohjan koko harjoittelun onnistumiselle. Perehdyttämiseen tulisi olla selkeä suunnitelma ja hyvät ohjeet työyksikössä, opiskelijoiden saapumiseen tulisi olla valmistautuneita ja varata riittävästi aikaa. Yksiköissä olisi hyvä olla opiskelijavastaava, joka vastaa yksikön opiskelijaohjauksen päivittäisestä pyörittämisestä, kehittämisestä ja uusien asioiden tiedottamisesta.

Palautteista kävi myös ilmi, että osaa opiskelijoista ei kutsuttu omalla nimellään harjoittelujaksolla. Tähän ei tullut yhtään positiivista palautetta, sillä opiskelijat pitivät todennäköisesti itsestään selvänä oletusarvona, että heitä kutsutaan omalla nimellä harjoittelussa. Ne opiskelijat ketä kutsuttiin nimellä, eivät varmaan edes osanneet ajatella sitä positiivisena eivätkä mainitsemisen arvoisena asiana. Tulosyksiköiden tulisi entistä enemmän panostaa ohjaajien koulutukseen ja ohjaajien ohjausvalmiuksien lisäämiseen, jottei tällaista tapahtuisi. Opiskelijavastaavien ja esimiehen tehtävänä olisikin hyvä keskustella aika-ajoin muun henkilökunnan kanssa hyvän ja laadukkaan opiskelijaohjauksen periaatteista ja tukea ohjaajia tarpeen vaatiessa.

Ohjaussuhteen toimivuus

Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimen tulosyksiköissä ohjaajat olivat yleisesti ottaen motivoituneita ja sitoutuneita ohjaamaan opiskelijaa. Ohjaajat olivat ystävällisiä ja valmiita auttamaan ja yleensä aina oli mahdollista kysyä, jos ei tiedä jotain. Sellaisten opiskelijoiden, joiden kohdalla laadukas ohjaus ei toteutunut, oli se vaikuttanut jakson onnistumiseen merkittävästi. Jos opiskelija oli kohdannut epäasiallista käytöstä, ilmeni se ahdistuksena ja harjoitteluun meneminen oli tuntunut vaikealta ja joku mainitsi jopa harjoittelun kesken jättämisen pohtimisesta. Opiskelijat toivoivat ohjaajien kohtelevan heitä kunnioittavasti. Opiskelijoiden kunnioittava kohtaaminen tulisi olla toimintamallina jokaisessa harjoittelijoita ohjaavassa yksikössä. Epäkunnioittava opiskelijoiden kohtelu

myös siirtyy helposti sukupolvelta toiselle, jokainen työntekijä voi omalta osaltaan vaikuttaa siihen, ettei näin pääse tapahtumaan. Tulevaisuudessa alalle tarvitaan paljon uusia työntekijöitä, ja se, että harjoitteluyksiköissä ilmapiiri on opiskelijaystävällinen ja miellyttävä, takaa alalle opiskelijoita tulevaisuudessakin.

Tuloksellisen ja laadukkaan oppimisen kulmakiviä on rakentavan ja säännöllisen palautteen saaminen ohjaajalta harjoittelujakson aikana. Ohjaajat kuitenkin kokevat monesti palautteen antamisen haasteellisena (Vuorinen – Eriksson – Meretoja 2005). Palautteen annon opiskelijat kokivat hyvin tärkeänä ja palautteista nousi toive saada sitä jatkuvasti ja kaikilta ohjaajilta, niin kirjallisena, kuin suullisenakin. Opiskelijat toivoivat myös, että heti hoitotilanteen jälkeen palautetta ja mahdollisuutta käydä tilannetta läpi. Opiskelijoiden mielestä palautetta ei voi saada liikaa. Palautteen annon tulisi myös tapahtua asiallisesti ja rakentavasti eikä muiden työntekijöiden tai potilaan edessä. Palautteen annon tulisi olla helppoa, avointa ja vuorovaikutteista sekä osana jokapäiväistä työskentelyä. Nykypäivän opiskelijat ovat kouluissaan jo pieninä tottuneet arvioimaan itseään jatkuvasti ja saamaan palautetta. Työelämän tulisikin nyt vastata tähän oppilaitoksilta tulevaan haasteeseen ja kouluttaa työntekijöitään parempaan palautteen antamiseen, jos se on haasteellista. Useimmat työntekijät saattavat olla sellaista sukupolvea, joille palautteen antaminen tarkoittaa samaa kuin kritiikin antaminen, sen vuoksi palautetta voi olla vaikea antaa opiskelijalle.

Opiskelijat kokivat hyvin negatiivisena ja harjoittelukokemusta heikentävänä seikkana, jos ohjaajat kohtelivat heitä huonosti tai alentavasti harjoittelujakson aikana. Myös kokemus ”taakkana” tai ”hidasteena” olemisesta, oli opiskelijoille myös hyvin negatiivinen. Jokaisen ohjaajana toimivan tulisikin omasta puolestaan katsoa, ettei tällaista tapahdu työyksikössä. Asiaan tulisi myös puuttua välittömästi, mikäli yksikössä havaitaan kyseistä käytöstä opiskelijoita kohtaan. Tällainen kohtelu sai opiskelijat jännittyneiksi ja ajattelemaan jopa jakson kesken jättämistä, myös lisäksi opiskelijan itsetunto saattoi vahingoittua. Tällaista kohtelua oli ollut jonkin verran tulosyksikössä. Opiskelijat myös toivoivat, että mikäli ohjaaja on täysin haluton ohjaamaan, hänelle ei annettaisi opiskelijaa. Yleisesti kaikkien sosiaali- ja terveystalalla työskentelevillä on kuitenkin ohjaus- ja opetusvelvollisuus, joten kenenkään työntekijän ei tulisi tällaisesta kieltäytyä. Esimiehen tulisi puuttua työntekijöiden käytökseen, jos opiskelijoita on kohdeltu ala-arvoisesti. Oppimisympäristön ja ohjauksen laadun seuranta sekä jatkuva kehittäminen harjoitteluyksiköissä onkin tulevaisuudessa haaste ja toisaalta edellytys ammattitaitoiselle henkilökunnalle ja laadukkaalle opiskelijaohjaukselle.

Vanhusten palveluiden tulosityksikössä opiskelijat kokivat haastavana sen, että omilla ohjaajilla oli lomiam tai eri vuoroja kuin opiskelijalla jakson aikana. Tämä johti usein siihen, että ohjaajia oli opiskelijoiden mielestä liikaa jakson aikana. Harjoitteluyksiköissä tämä olisi helposti vältettävissä paremmalla työvuorojen ja lomien suunnittelulla, ja jos työntekijällä on lomiam ei hänelle kenties tarvitse antaa juuri sille ajalle opiskelijaa. Erityisen tärkeänä opiskelijat pitivät sitä, että oma ohjaaja olisi paikalla ensimmäisinä päivinä. Opiskelijavastaavien tulisi kiinnittää erityistä huomiota ohjaajien suunnitteluun ja työntekijät voisivat ottaa ainakin ensimmäisellä viikolla opiskelijoiden tulemisen työvuorojen suunnittelussa huomioon. Näin opiskelijat varmasti pääsisivät myös paremmin työyksikköön sisään ja kokisivat olonsa turvallisiksi. Oppilaitosten ja harjoitteluyksikköjen välisen yhteistyön kehittäminen ja yhteyden pito entisestään voisi parantaa myös opiskelijan tyytyväisyyttä työvuorosuunnitteluun ja ohjaajiin.

Opettajan osuus

Oppilaitokset ja opettajat saivat pääsääntöisesti negatiivista palautetta opiskelijoilta. Tässä onkin oppilaitoksilla varmasti kehittämisen paikka. Suomessa opettajan läsnäolo harjoittelujaksolla ja ohjauskeskusteluissa on vähentynyt, kun taas ohjaajan roolin merkitys korostunut (Saarikoski – Kaila – Leino-Kilpi 2009). Tämä trendi vaikuttaa selvästi siihen, että opiskelijat ovat tyytyväisempiä ohjauksen ja oppimisympäristön laatuun, mutta opettajaa kaivattaisiin kuitenkin pitämään yhteyttä ja antamaan tukea jakson aikana. Jos opiskelijalla on epävarmuuksia jakson aikana, olisi äärettömän tärkeää, että hän voisi keskustella asiasta ohjaavan opettajan kanssa. Opettaja on opiskelijan kanssa kuitenkin aina ”samalla puolella” ja häneltä saatava tuki vaikeissa tilanteissa korvaamatonta. Opiskelijalle olisi tärkeää saada opettajaan tarvittaessa yhteyttä. Oppilaitosten ja opettajien roolin kehittäminen opiskelijoiden tarpeita vastaavaksi, on myös sosiaali- ja terveydenhuoltoalan vetovoimaisuuden kannalta tärkeää.

7.4 Jatkotutkimusehdotukset

Jatkossa Espoossa voisi tutkia opiskelijaohjausta ja sen toteutumista ohjaajien näkökulmasta. Miten opiskelijaohjaus heidän näkökulmastaan toteutuu ja mitä kehitettävää siinä on? Tuloksista tuli esiin paljon negatiivista opettajan rooliin liittyen opiskelijaohjauksessa, tämä on varmasti alue, johon oppilaitosten kannattaisi tulevaisuudessa panostaa. Jatkossa voisi tutkia sitä, mitä opiskelijat kaipaavat

ohjaavalta opettajalta ja millainen yhteistyö oppilaitosten ja harjoitteluyksiköiden välillä kehittäisi opiskelijaohjausta laadukkaammaksi.

Lähteet

Frisk, Tarja. 2010. Työpaikkaohjaaja opiskelijan ohjaajana. Educa-Projektit oy. Helsinki.

Gillespie, Mary 2001. Student–teacher connection in clinical nursing education. *Journal of Advanced Nursing*. 37 (6), 566–575.

Henderson, Amanda – Twentyman, Michelle – Eaton, Emma – Creedy, Debra – Stapleton, Peta- Lloyd, Belinda 2009. Creating supportive clinical learning environment: an intervention study. *Journal of Clinical Nursing*. 19, 177–182.

Hirsjärvi, Sirkka- Remes, Pirkko- Sajavaara, Paula 2010. Tutki ja kirjoita. 15.-16. Painos. Helsinki: Tammi.

Kankkunen, Päivi- Vehviläinen- Julkunen, Katri 2015. Tutkimus hoitotieteessä. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Kilcullen, Nora 2007. Said Another Way – The Impact of Mentorship on Clinical Learning. *Nursing Forum*. 42 (2), 95–104.

Kolehmainen, Seppo 2004. Opintojen ohjaus on opintojen edistämistä. Teoksessa: Kolehmainen, Seppo- Kallinen, Reima. Laatusuoritus ammattikorkeakouluopintojen ohjaukseen, 17-27. Oped-Laatu- projektin loppuraportti. Saarijärven Offset Oy. Hämeenlinna.

Kylmä, Jari- Juvakka, Taru 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita.

Laki ammatillisesta koulutuksesta. 11.8.2017/531.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170531>. Luettu 20.9.2017

Luojus, Katja 2011. Ammattitaitoa edistävän harjoittelun ohjauksen toimintamalli. Ohjaajien näkökulma. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Nro 1579.

Meretoja, Riitta- Häggman-Laitila, Arja- Lankinen, Iira- Sillanpää, Kirsi- Rekola, Leena - Eriksson, Elina 2006. Lähiohjaaja sairaanhoitajaopiskelijoiden ohjatussa harjoittelussa. Tutkiva Hoitotyö 4 (2), 10-16.

Midgley, Kirsten 2006. Pre-registration student nurses perception of the hospital-learning environment during clinical placements. Nurse Education Today. 26: 338–345.

Mikkelsen Kjørkebo, Jane – Hage, Ingrid 2005. What we know and what they do: nursing students' experiences of improvement knowledge in clinical practice. Nurse Education Today. 25: 167–175.

Opetusministeriö 2004. Koulutus ja tutkimus 2003-2008. Kehittämissuunnitelma. Opetusministeriön julkaisuja 2004: 6. Yliopistopaino. Helsinki.

Opetusministeriö 2006. Ammattikorkeakoulusta terveydenhuoltoon. Koulutuksesta valmistuvien ammatillinen osaaminen, keskeiset opinnot ja vähimmäisopintopisteet. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006: 24. Helsinki.

Papp, Inkeri – Markkanen, Marjatta – von Bonsdorff, Mikaela 2003. Clinical environment as a learning environment: student nurses' perceptions concerning clinical learning experiences. Nurse Education Today. 23, 262–268.

Saarikoski, Mikko. Turku 2002. Clinical learning environment and supervision. Development and validation of CLES evaluation scale. Department of Nursing Science. University of Turku. Sarja - Ser. D osa – TOM. 525.

Saarikoski, Mikko – Leino- Kilpi, Helena 2002. The clinical learning environment and supervision by staff nurses: developing the instrument. International Journal of Nursing Studies 39, 259–267.

Saarikoski, Mikko - Leino- Kilpi, Helena- Kaila, Päivi 2009. Kliininen oppimisympäristö ja ohjaus hoitajaopiskelijoiden kokemana – muutokset kymmenvuotiskaudella. Hoitotiede 2009. 21 (3), 163–173.

Severinsson, Elisabeth – Sand, Åse 2010. Evaluation of the clinical supervision and professional development of student nurses. Journal of Nursing Management. 18, 669–677.

STM 2004. Terveydenalan koulutuksen työssä oppiminen ja ohjattu harjoittelu. Suositus sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköille (toim. Heinonen N.). Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2003: 22. Helsinki.

Tuomi, Jouni- Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2002. Edita Prima Oy: Helsinki.

Valtioneuvoston asetus ammatillisesta peruskoulutuksesta 6.11.1998/811.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980811>. Luettu. 18.8.2017.

Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista. 18.12.2014/1129.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141129>. Luettu 20.9.2017.

Vuorinen, Riitta – Meretoja, Riitta – Eriksson, Elina 2005. Hoitotyön ohjatun harjoittelun sisältö, edellytykset ja vaikutukset – systemoitu kirjallisuuskatsaus. *Hoitotiede* 17 (5): 270–281